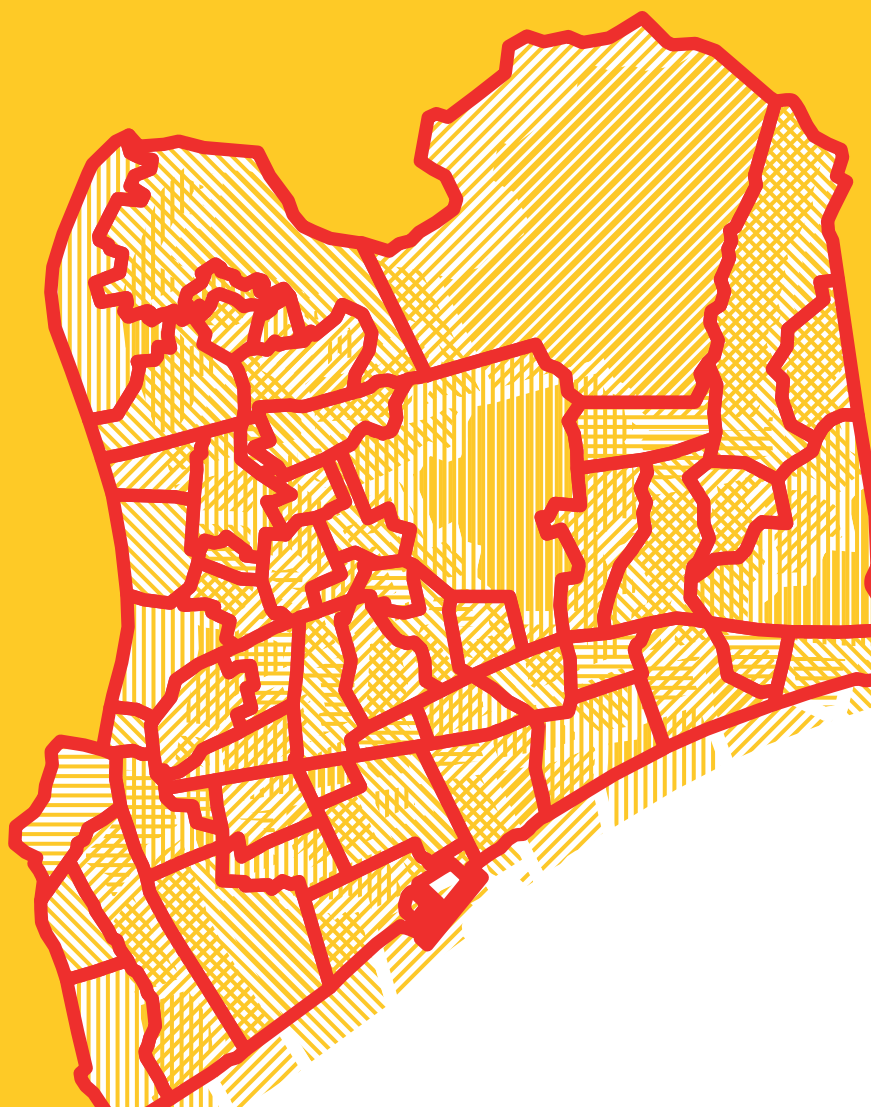
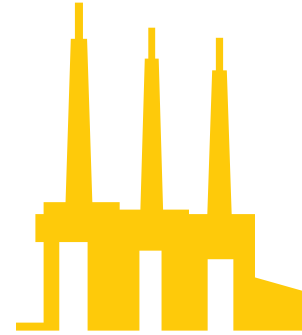

Diagnosi de la situació sociolingüística de l'Eix Besòs

PLATA
FORMA
PER LA
LLENGUA

L'ONG del català

Pla d'Actuació Lingüística Integral

**A l'Eix Besòs,
en català!**

1 Introducció	4	4 Sant Adrià de Besòs	54
2 Badalona	5	4.1 Història breu	54
2.1 Història breu	5	4.2 La situació socioeconòmica	55
2.2 La situació socioeconòmica	9	4.3 La situació sociolingüística	57
2.3 La situació sociolingüística	12	4.4 La immigració	59
2.4 La immigració	17	4.4.1 La immigració d'origen espanyol	61
2.4.1 La immigració d'origen espanyol	20	4.4.2 La immigració d'origen extracomunitari	63
2.4.2 La immigració d'origen extracomunitari	24	4.5 El nivell d'estudis	66
2.5 El nivell d'estudis	28	4.6 Conclusions sobre Sant Adrià de Besòs	68
2.6 Conclusions sobre Badalona	32	5 Conclusió	70
3 Santa Coloma de Gramenet	34	6 Referències bibliogràfiques	79
3.1 Història breu	34		
3.2 La situació socioeconòmica	35		
3.3 La situació sociolingüística	37		
3.4 La immigració	40		
3.4.1 La immigració d'origen espanyol	42		
3.4.2 La immigració d'origen extracomunitari	45		
3.5 El nivell d'estudis	48		
3.6 Conclusions sobre Santa Coloma de Gramenet	52		

1. Introducció

Qualsevol actuació relacionada amb l'àmbit social en una zona concreta requereix que s'analitzi des de diferents punts de vista aquell territori en concret, atès que cada lloc funciona diferent i és important tenir-ne dades per afinar més bé l'actuació. Així, hem observat els patrons de comportament sociolingüístic dels municipis de l'anomenat "Eix Besòs": Badalona, Santa Coloma de Gramenet i Sant Adrià de Besòs.

Aquest territori es caracteritza per haver-se forjat a partir de població immigrada, del sud d'Espanya principalment, durant el tardofranquisme, fet pel qual la integració no va poder ser en català, perquè hi era prohibit. Per fer una bona diagnosi, cal tenir presents la història demogràfica que ha condicionat l'estructura social d'aquestes poblacions, a més de les dades demogràfiques, i la manera com coexisteixen dins d'una mateixa barriada persones d'origens ben diversos —amb les particularitats lingüístiques que això comporta—, és a dir, el percentatge de població immigrada en els municipis.

El treball de dades dut a terme per a l'elaboració d'aquesta diagnosi ens ha permès donar una visió global i aproximada de la realitat sociolingüística de cada barri, que serà clau per definir les prioritats del servei global. Atès que l'objectiu de la Plataforma per la Llengua és estendre l'ús social del català com a factor essencial de cohesió social, cal tenir una radiografia nítida de la situació sociolingüística.

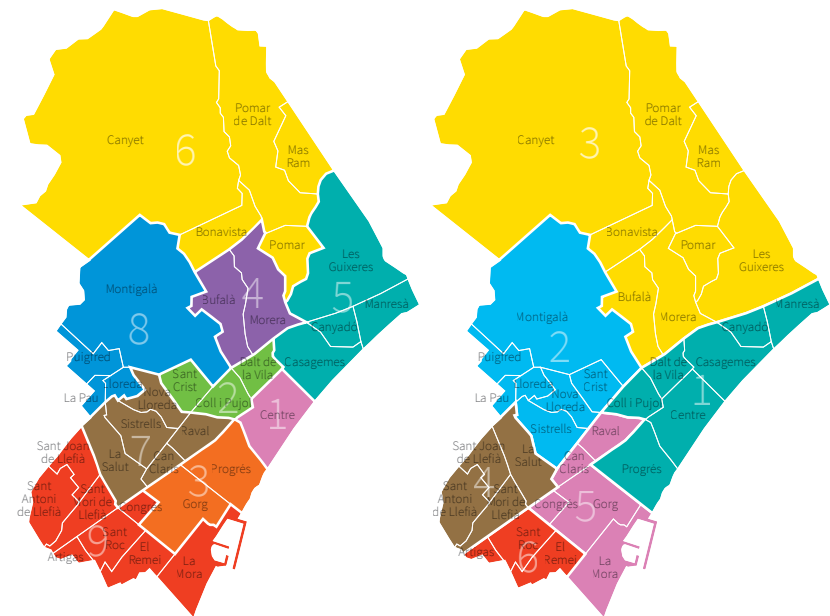
L'objectiu que la Plataforma per la Llengua es planteja és donar resposta a les necessitats respecte de la llengua catalana de determinats barris que per raons històriques presenten un baix ús social de la llengua catalana. Amb el pla "A l'Eix Besòs, en català!", l'entitat pretén divulgar l'ús del català entre les persones d'origen nouvingut, juntament amb les entitats de referència del barri, les diferents comunitats religioses, agents socials, associacions de veïns, etc., per tal que el català esdevingui una eina de cohesió social.

2. Badalona

2.1. Història breu

El cas de la divisió territorial del municipi de Badalona és complex, perquè segons l'IDESCAT i l'Institut Nacional d'Estadística (INE) hi ha nou districtes censals, tot i que oficialment hi ha sis districtes municipals, fruit d'una modificació del 2011 del govern de Xavier Garcia Albiol per simplificar la divisió administrativa. Vegeu el mapa 1.

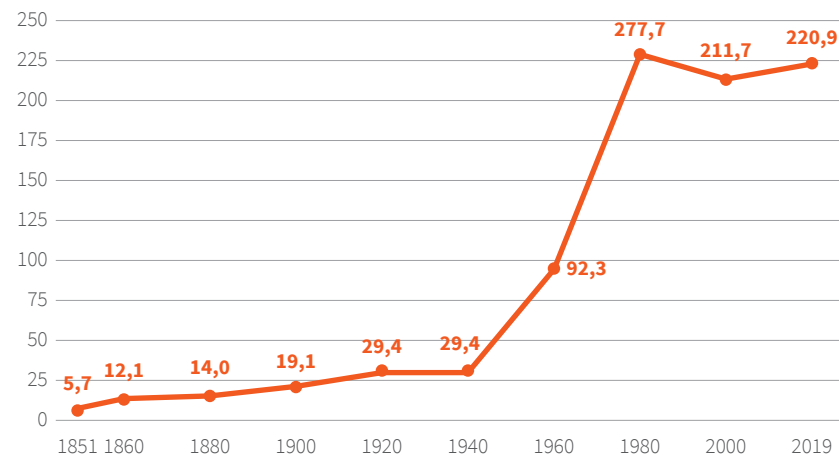
Mapa 1. Divisió per districtes censals i municipals de Badalona

Font: Elaboració pròpia

En el gràfic 1 exposem l'evolució de la població a la ciutat de Badalona des del segle XIX, la quantitat d'habitants va començar a engruixir:

Gràfic 1. Evolució de la població de Badalona (en milers d'habitants)

Font: Abras Pou, M.; Carreras García, M.; Nieto Sabater, M. D. (2000). "Badalona, segle xx: els barris". *Carrer dels Arbres. Revista anual del Museu de Badalona*. 11. 65-88. En línia a <<https://ja.cat/ReQ3g>> (consulta: 27-04-2020).

En el gràfic 1 detectem quatre moments històrics de creixement. En primer lloc, en una dècada (del 1851 al 1860) es va doblar la població. Des del 1860 al 1920 hi va haver un creixement moderat, fins a arribar gairebé als 30.000 habitants. Els següents vint anys es va passar a 50.000 i fins al 1960 es va arribar a més de 90.000. Per tant, una creixuda important. Però sens dubte el creixement més espectacular (es va més que doblar) va ser del 1960 al 1980, en ple tardofranquisme, en què la població de Badalona va passar a ser als anys vuitanta de gairebé dos-cents trenta mil habitants. Evidentment, aquestes dades demostren (i quedarà més clar encara a l'aparat 2.4.1) que en aquesta ciutat va ser majoritària l'onada migratòria de població que provenia del sud d'Espanya, fins al punt que més de la meitat en provenia.

Es poden establir diversos períodes de creixement i de naixement dels diversos barris de Badalona¹:

- Després de l'arribada del ferrocarril, el 1848:** la ciutat comença a créixer amb població que ve a treballar en el sector industrial. Creixen els barris de Dalt de la Vila i el Centre i neixen els barris de Casagemes, Raval, el Progrés, Gorg i Manresà. També hi ha barris rurals (Canyet, Llefià i Pomar).
- 1900-1940:** la població passa a ser el doble, hi ha un creixement del municipi amb persones que venen de zones rurals d'arreu dels Països Catalans i de l'Aragó, i en venen ja alguns de Múrcia i Almeria. Principalment hi ha necessitat de mà d'obra per al metro i per a l'exposició internacional de Barcelona del 1929. Creixen barris com el Centre, el Progrés, el Raval, Casagemes i Gorg. Neixen barris que es forneixen d'aquesta immigració: Artigas, el Remei, Bufalà, Coll i Pujol, Morera, Sant Antoni i Sant Mori de Llefià, la Salut, el Puigfred, Sant Crist i Sistrells. Sovint són cases d'autoconstrucció i precàries.
- 1940-1960:** primera onada migratòria d'Espanya, en plena dictadura franquista, procedent sobretot d'Andalusia, Múrcia i Extremadura. La població gairebé es duplica. En plena dictadura franquista aquesta població no adopta el català com a llengua de cohesió, malgrat que en alguns dels territoris on van a raure hi és la llengua comuna i principal. Comença el procés de bilingüització. En moltes ocasions els habitatges són barraques. Estrictament, la ciutat no creix, però els barris nascuts a l'època anterior s'omplen de gent. Algunes zones de Llefià i de la Mora i, sobretot, els vessants del turó d'en Caritg —tant el del barri de la Salut com el de Sistrells— s'omplen de coves i barraques. Les antigues cases senyorials, la Torre Moixó (a la Salut) i can Bufalà, encabeixen cada vegada més gent. Els barris de Lloreda i Bonavista neixen sense infraestructura a partir de vendes de terrenys. Al Raval i Bufalà comencen construccions d'habitatges de promoció pública.
- 1960-1980:** segona onada migratòria d'Espanya, provinent també sobretot d'Andalusia, Múrcia i Extremadura. La ciutat, de 92.000 habitants, passa a ser de més del doble en arribar-hi 130.000 persones noves. Per tant, fent càlculs aproximats, veient la història, dos terços de la població de Badalona era vinguda de la resta d'Espanya (vegeu 2.4.1).

¹ La següent informació és extreta de: Abras Pou, M.; Carreras García, M.; Nieto Sabater, M. D. (2000). "Badalona, segle xx: els barris". *Carrer dels Arbres. Revista anual del Museu de Badalona*. 11. 65-88. En línia a <<https://ja.cat/ReQ3g>> (consulta: 27-04-2020).

En aquesta època es construeixen molts pisos en els barris esmentats, que, per tant, es van fer de pressa, amb mitjans precaris i sense gaire planificació, de manera que el 1970 el 55% de les edificacions de Badalona són de construcció recent. Els únics barris que s'amplien en aquesta situació són Pomar de Dalt, Canyet, les Guixeres i Montigalà, que aleshores no era el que és ara (encara no havia nascut). Sorgeixen moltes queixes veïnals per les situacions precàries en suburbis, manca de zones verdes (atès que també s'edifiquen), manca d'enllumenat, clavegueram, etc.

- e. **1980-2000:** a partir del final dels anys 70, ja amb la democràcia, l'arribada d'immigrants frena i alguns fins i tot se'n tornen als llocs d'origen per manca de feina arran de la crisi. Tot i així, el 1980 la ciutat assoleix el pic de 227.749 habitants. Després davalla lleugerament per la crisi esmentada i la ciutat es va estabilitzant urbanísticament amb diversos plans municipals. El 1980 es constitueixen oficialment els trenta-quatre barris que té avui. La població es va mantenint, però amb una tendència a la baixa fins a finals dels anys 90.
- f. **2000-2019:** la ciutat torna a créixer per l'onada d'immigració extracomunitària, que el 2019 és de gairebé 40.000 persones (vegeu 2.4.2), un 17% de la població. Tot i així, com veurem en els apartats posteriors, els percentatges són força desiguals segons els barris. Igual que en l'onada migratòria d'origen espanyol, els nousvinguts extracomunitaris arriben a barris amb lloguers més barats i que es consideren suburbis, situació que ja s'arrossega des dels anys de la dictadura. Des del punt de vista sociolingüístic, doncs, com que al voltant del 60% de la població de Badalona era castellanoparlant² (i en alguns barris aquests percentatges encara podien ser més alts) el paisatge lingüístic durant la dictadura era caracteritzat per la predominança evident del castellà, atesa la prohibició en l'àmbit públic del català. Amb l'arribada de la democràcia, després de quaranta anys, molta d'aquesta població ja era envellida i no tenia coneixement del català. Les generacions més joves tampoc no l'havien pogut incorporar, de manera que només a partir de la immersió lingüística la població més jove el va poder aprendre, tot i que no el va incorporar com a llengua de cohesió social, com tampoc no ho van fer els nousvinguts extracomunitaris enmig d'aquesta situació.

² Segons les dades de l'enquesta demogràfica de l'any 2007 (<<https://ja.cat/WDZ4v>>), amb una mostra representativa per a la ciutat de Badalona, el 64,2% dels habitants majors de 2 anys de Badalona tenien com a primera llengua el castellà, el 18,8% el català i el 20,3% ambdues llengües.

2.2. La situació socioeconòmica

En aquest apartat ens proposem d'analitzar el nivell econòmic dels districtes i barris i relacionar-lo amb les dades del coneixements de català. Les dades del mapa 1 són referides a l'any 2016, les últimes de què es disposa, i s'han obtingut de l'Atlas de Distribució de la Renda de les Llars de l'Institut Nacional d'Estadística. Les tres categories que s'hi han establert són els tercils sobre la renda anual per persona de tot Catalunya:

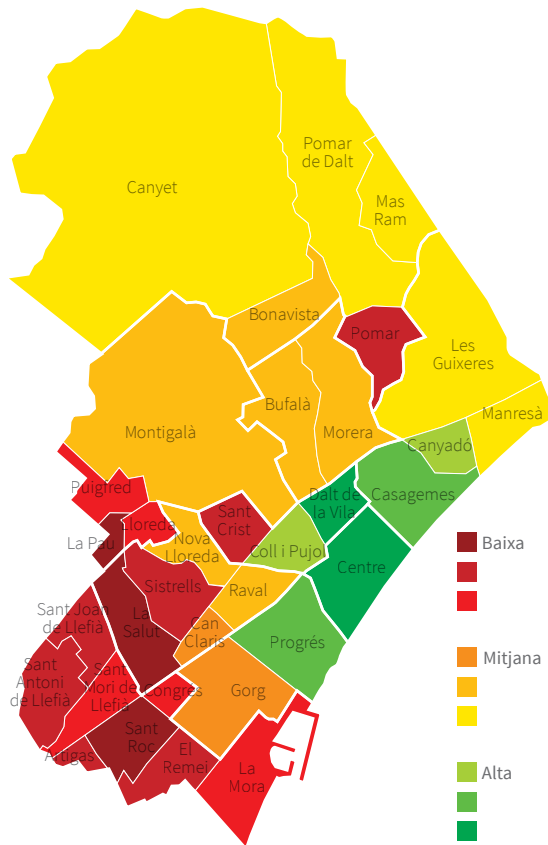
- Alta: més de 13.322 € anuals per persona
- Mitjana: entre 13.322 € i 11.078 € anuals per persona
- Baixa: menys d'11.078 € anuals per persona

Tenint en compte la divisió de nou districtes (vegeu el mapa 1), hi ha força heterogeneïtat, tant pel que fa a la renda com al repartiment d'habitants. Dins de cada districte hi ha barris prou diferents pel que fa a la renda, llevat del primer, el quart i el novè. També observem que el municipi presenta força heterogeneïtat entre els barris, a diferència dels altres municipis que analitzarem (vegeu els punts 3.2 i 4.2 per als casos de Santa Coloma de Gramenet i Sant Adrià de Besòs), atès que la meitat de la població viu en barris de renda baixa, i l'altra meitat en barris de renda mitjana o alta.

El repartiment és més homogeni amb la divisió entre sis districtes (vegeu el mapa 1): els districtes 4t i 6è són constituïts només per barris amb nivells de renda baixos. El districte 2n és força homogeni: també tendeix a la baixa, però dos barris en fan pujar la mitjana. El 5è i el 3r són més aviat de classe alta, excloent-ne el barri del Pomar, que en sembla l'excepció. I el districte 1r té sis barris amb renda alta i un que tira a mitjana alta. Per tant, farem servir la distinció per districtes municipals (els sis), perquè són més homogenis, tot i que les dades de què disposem en general de l'IDESCAT i l'INE estan dividides segons els nou districtes censals.

Mapa 2. Distribució per barris dels nou districtes censals de la renda mitjana per persona

Font: Elaboració pròpia

Taula 1 (dreta). Distribució per barris dels sis districtes municipals de la renda mitjana per persona

Font: INE, *Atlas de Distribución de Renta de los Hogares* (2016); IDESCAT, *Cens lingüístic* (2011).

Districte	Barri	Població	RMP
1r	Centre	7.840	17.191
	Dalt de la Vila	5.170	17.170
	Coll i Pujol	3.079	14.374
	Casagemes	8.312	15.605
	Progrés	11.368	15.463
	Manresà	1.000	12.845
	Canyadó	1.674	14.351
2n	Sistrells	4.821	9.701
	Sant Crist	10.184	9.726
	La Pau	4.523	7.684
	Puigfred	4.450	10.638
	Lloreda	3.233	10.207
	Nova Lloreda	10.396	12.156
	Montigalà	10.752	12.455
3r	Mas Ram	500	12.911
	Canyet	500	12.911
	Bonavista	1.364	12.102
	Bufalà	11.858	12.363
	Morera	9.033	12.370
	Les Guixeres	947	12.845
	Pomar de Dalt	653	12.911
4t	Pomar	4.670	9.848
	La Salut	18.166	7.930
	Sant Mori de Llefià	18.048	10.048
	Sant Antoni de Llefià	15.379	9.784
5è	Sant Joan de Llefià	11.324	9.225
	La Mora	2.138	10.675
	Congrés	2.936	10.298
	Gorg	7.507	11.170
	Can Claris	3.225	11.907
6è	Raval	8.483	12.499
	El Remei	1.052	8.520
	Artigas	5.219	8.375
Total el 2016	Sant Roc	11.070	6.148
	Badalona	215.634	11.170

2.3. La situació sociolingüística

Per determinar la situació sociolingüística hem fet servir un mètode que ja s'ha utilitzat més d'una vegada, el de la condició lingüística ambiental (en endavant, CLA), que posa en relació els coneixements de català declarats i una situació pressuposada d'ús social. Aquest criteri l'han utilitzat autors com ara Francesc Xavier Vila, Santi Vial i Mireia Galindo³. Les dades sobre els coneixements declarats de català (entendre, parlar, llegir i escriure) es poden extreure del cens lingüístic de la població de l'IDESCAT del 2011 (l'últim disponible), que està per municipis, per districtes i, fins i tot, per seccions censals⁴.

Per obtenir la fotografia sociolingüística que cerquem, hem fixat tres classes de CLA en els territoris analitzats, que distingeixen tres situacions diferents: la CLA alta, la CLA mitjana i la CLA baixa. Prenent de referència la mitjana de Catalunya⁵, les zones de CLA alta són les que presenten una població amb més competències lingüístiques de català, les de CLA mitjana presenten una població amb unes competències pròximes a la mitjana de Catalunya i les de CLA baixa, una població amb competències que són per sota de la

³ Vegeu els següents treballs:

- Vila, F. X.; Vial, S. (2003). "Models lingüístics escolars i usos entre iguals: alguns resultats des de Catalunya". Dins Perera, J. (ed.). *Plurilingüisme i educació: els reptes del segle XXI. Ensenyar llengües en la diversitat i per a la diversitat*. Barcelona: Institut de Ciències de l'Educació, Universitat de Barcelona. 207-226.

- Galindo, M. (2000). *Les llengües a l'hora del pati. Usos lingüístics en les converses dels infants de primària a Catalunya*. 2005. Barcelona: Universitat de Barcelona.

En línia a <<https://ja.cat/1JAF1>> (consulta: 09/03/2021).

- Galindo, M.; Vila, F. X. 2009. "Els factors explicatius dels usos lingüístics informals entre l'alumnat català: llengua inicial, xarxes socials, competència i llengua vehicular d'ensenyament". *Noves, SL: Revista de Sociolingüística*. Hivern de 2019.

En línia a <<https://ja.cat/1JEhB>> (consulta: 09/03/2021).

⁴ Vegeu: Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT). 2016 (darrera actualització). *Cens de població i habitatges 1975-2011*. "Població de 2 anys i més segons coneixement del català". En línia a <<https://ja.cat/nDFk>> (consulta: 09/03/2021).

⁵ Aquesta mitjana és la que apareix al cens lingüístic del 2011, que és en el que ens hem basat per establir les categories de CLA. *L'Enquesta d'usos lingüístics de la població (EULP)* del 2018, l'última disponible, dona uns percentatges lleugerament diferents, però hem fet servir la mitjana del cens lingüístic del 2011 per coherència amb el sistema.

mitjana. Així, en les zones de CLA alta els índexs elevats de coneixement oral d'una llengua es corresponen amb un ús més elevat d'aquesta llengua, i per contra, en les de CLA baixa la presència del català és més aviat escassa, mentre que la mitjana és una situació intermèdia. A cada competència s'ha adjudicat una categoria, i la mitjana de les quatre atorga a un territori determinat una CLA concreta, d'acord amb la taula 2.

Taula 2. Criteri per a l'establiment de la condició lingüística ambiental

Categoria	Entendre	Parlar	Llegir	Escriure
Alta	+ de 97%	+ de 78%	+ de 83%	+ de 60%
Mitjana	Entre 97% i 93%	Entre 78% i 68%	Entre 83% i 73%	Entre 60% i 50%
Baixa	- de 93%	- de 68%	- de 73%	- de 50%
Mitjana CAT	95%	73%	78%	55%

Font: Elaboració pròpia

A la taula 3 presentem la CLA dels diferents barris de Badalona. Hem aplicat el criteri de la taula 1, de manera que hem considerat que tots els habitants del districte pertanyen a la CLA del barri corresponent (alta, mitjana o baixa).

Taula 3. CLA dels barris de Badalona

Districte	Barri	L'entén	El sap parlar	El sap llegir	El sap escriure	Total h. el 2011	Categoria
1r	Centre	99%	90%	90%	70%	8.946	Alta
	Dalt de la Vila	99%	90%	89%	66%	5.350	Alta
	Coll i Pujol	100%	86%	83%	66%	2.919	Alta
	Casagemes	99%	85%	87%	66%	6.812	Alta
	Progrés	98%	83%	86%	64%	10.150	Alta
	Manresà	99%	77%	85%	47%	1.000	Mitjana
	Canyadó	92%	80%	82%	58%	2.396	Mitjana
2n	Sistrells	88%	55%	64%	42%	6.863	Baixa
	Sant Crist	93%	56%	65%	41%	8.997	Baixa
	La Pau	87%	64%	65%	48%	3216	Baixa
	Puigfred	93%	52%	69%	42%	4.182	Baixa
	Lloreda	90%	55%	64%	46%	5.852	Baixa
	Nova Lloreda	94%	63%	70%	45%	10.958	Baixa
	Montigalà	97%	73%	80%	58%	12.467	Mitjana
3r	Pomar de Dalt, Mas Ram i Canyet	99%	72%	84%	44%	1.156	Mitjana
	Bonavista	98%	71%	82%	41%	1.338	Mitjana
	Bufalà	98%	74%	81%	55%	8.757	Mitjana
	Morera	97%	73%	80%	56%	9.279	Mitjana
	Les Guixeres	99%	77%	85%	47%	724	Mitjana
	Pomar	95%	54%	63%	40%	4444	Baixa
4t	La Salut	68%	38%	49%	29%	17.453	Baixa
	Sant Mori de Llefià	91%	57%	68%	42%	16.606	Baixa
	Sant Antoni de Llefià	90%	52%	63%	38%	15.401	Baixa
	Sant Joan de Llefià	90%	49%	59%	38%	11.419	Baixa

Districte	Barri	L'entén	El sap parlar	El sap llegir	El sap escriure	Total h. el 2011	Categoria
5è	La Mora	95%	60%	69%	46%	1.301	Baixa
	Congrés	92%	52%	61%	30%	3.147	Baixa
	Gorg	94%	68%	74%	49%	6.731	Baixa
	Can Claris	94%	56%	69%	43%	2.872	Baixa
	Raval	97%	72%	79%	56%	8.584	Mitjana
6è	El Remei	76%	45%	46%	27%	1.199	Baixa
	Artigas	77%	40%	50%	30%	6.079	Baixa
	Sant Roc	75%	33%	49%	22%	6.926	Baixa
Total	Badalona	91%	62%	70%	47%	213.700	Baixa

Font: IDESCAT, *Cens lingüístic* (2011)

El municipi de Badalona mostra realitats diverses segons el districte, tot i que hi ha un predomini força clar de la CLA baixa, atès que tres districtes de sis són clarament d'aquesta categoria i la CLA mitjana del municipi també és baixa. Malgrat aquest fet, els barris del districte 1r, que comprèn bàsicament el centre de la ciutat i els voltants (recordem que amb rendes mitjanes per persona superiors), presenten una situació més decantada cap al català per les altes competències de la població. Els districtes 3r i 5è tenen una composició més heterogènia, en què pressuposem que la presència del català no és alta però tampoc no és gairebé nul·la. I, com ja hem esmentat, els tres districtes restants són de CLA baixa.

Finalment, a la taula 4 veiem les competències respecte del català de la població de Badalona segons el lloc de naixement.

Taula 4. Competències lingüístiques per origen de la població

Perfil	L'entén	El sap parlar	El sap llegir	El sap escriure	Total h. el 2011	Categoria
Nascut a Catalunya	98%	83%	87%	66%	131.691	Alta
Nascut a Espanya	88%	28%	45%	11%	50.110	Baixa
Nascut a l'estranger	65%	28%	39%	21%	31.899	Baixa
Total	91%	62%	70%	47%	213.700	Baixa

Font: IDESCAT, *Cens lingüístic* (2011)

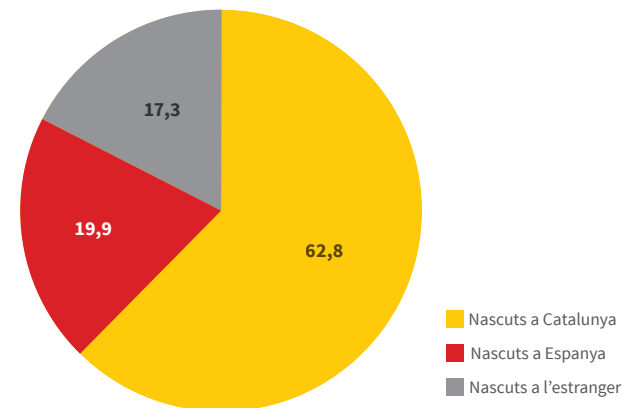
S'hi observa que la diferència entre la població nascuda a Catalunya i la que no hi ha nascut és notable. En destaca que els badalonins nascuts a l'estranger tenen més competència escrita que no els nascuts a Espanya (del 21% i l'11% respectivament), fet que es podria explicar per la mitjana d'edat dels dos grups. L'any 2011, el 58,6% dels nascuts a Espanya tenia més de 60 anys, mentre que en el cas dels nascuts a l'estranger aquest percentatge és del 3,6%⁶.

⁶ Vegeu: Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT). 2020. *Padró municipal d'habitants*. "Població a 1 de gener. Per lloc de naixement, sexe i edat". En línia a <<https://ja.cat/DZolJ>> (consulta: 09/03/2021).

2.4. La immigració

El 2019 els percentatges d'immigració d'origen espanyol i d'origen extracomunitari del municipi de Badalona són els que es presenten en el gràfic 2.

Gràfic 2. Població (%) segons el lloc de naixement

Font: INE, *Estadística del padró continuu* (2019)

Així doncs, gairebé dos terços de la població són nascuts a Catalunya, mentre que una cinquena part va néixer a Espanya i un 17% a l'estranger. Ara, cal advertir que aquesta proporció no és ni de bon tros homogènia en els diversos barris, tal com es pot veure a la taula 5.

Taula 5. Lloc de naixement de la població per barris

Districte	Barri	Nascuts a Catalunya	Nascuts a Espanya	Nascuts a l'estranger	Total h. el 2019
1r	Centre	82%	9%	8%	7.840
	Dalt de la Vila	80%	13%	8%	5.170
	Coll i Pujol	74%	15%	12%	3.079
	Casagemes	82%	11%	7%	8.312
	Progrés	78%	12%	10%	11.368
	Manresà	72%	19%	9%	1.000
	Canyadó	73%	17%	9%	1.674
2n	Sistrells	60%	21%	19%	4.821
	Sant Crist	57%	23%	20%	10.184
	La Pau	46%	23%	31%	4.523
	Puigfred	54%	32%	14%	4.450
	Lloreda	61%	25%	14%	3.233
	Nova Lloreda	65%	29%	6%	10.396
	Montigalà	73%	19%	8%	10.752
3r	Pomar de Dalt, Mas Ram i Canyet	74%	18%	8%	1.653
	Bonavista	74%	19%	7%	1.364
	Bufalà	75%	18%	7%	11.858
	Morera	75%	17%	8%	9.033
	Les Guixeres	72%	19%	9%	947
	Pomar	71%	24%	5%	4.670
4t	La Salut	47%	19%	35%	18.166
	Sant Mori de Llefià	53%	28%	18%	18.048
	Sant Antoni de Llefià	50%	24%	26%	15.379
	Sant Joan de Llefià	55%	24%	21%	11.324

Districte	Barri	Nascuts a Catalunya	Nascuts a Espanya	Nascuts a l'estranger	Total h. el 2019
5è	La Mora	69%	13%	19%	2.138
	Congrés	59%	23%	18%	2.936
	Gorg	63%	19%	19%	7.507
	Can Claris	65%	24%	12%	3.225
	Raval	66%	18%	16%	8.483
6è	El Remei	59%	14%	27%	1.052
	Artigas	45%	15%	40%	5.219
	Sant Roc	54%	14%	31%	11.070
Total	Badalona	63%	20%	17%	220.874

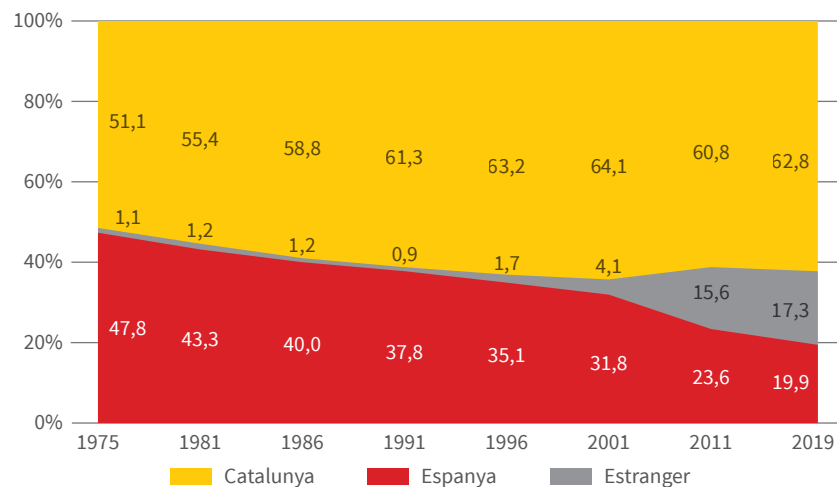
Font: INE, *Estadística del padrón continuo* (2019)

Els percentatges més alts d'immigració i els més baixos de nascuts a Catalunya es concentren als districtes 4t i 6è, i en menor mesura al 2n. En canvi, al 1r el percentatge de nascuts a Catalunya oscil·la entre el 72% i el 82% (que és el del Centre), amb una taxa d'immigració estrangera de menys del 10% gairebé en tots els casos, i de nascuts a Espanya, de menys del 20%, per tant, inferior a la mitjana del municipi. Aquesta dada contrasta amb els dos barris que presenten un volum més alt de població immigrada, Artigas i la Salut: amb un 45% i un 47% de població nascuda a Catalunya (que hem de suposar que és majoritàriament de segona o tercera generació de població immigrada en les diferents onades), són els dos barris de Badalona amb la taxa d'immigració més alta. El primer té un 40% de població nascuda a l'estranger i el segon un 35%. Destaca també el barri de la Pau, que té un 46% de població nascuda a Catalunya i un 31% nascuda a l'estranger. Així, aquests són els tres barris del municipi en què hi ha menys població nascuda a Catalunya.

2.4.1. La immigració d'origen espanyol

Cal remarcar que l'evolució de la immigració en els darrers cinquanta anys no ha estat pas igual sempre, segons hem pogut veure de la història del municipi. D'acord amb les dades, abans dels anys noranta a Badalona no hi havia pràcticament població nascuda a l'estranger, i en molts barris força més de la meitat de la població era nascuda a Espanya. Amb les dades de l'INE i l'IDESCAT no podem determinar quin percentatge de població hi havia abans dels anys noranta per barris, tot i que podem tenir una fotografia de la població a partir del 1975, però tenint en compte el municipi de Badalona sencer. Tanmateix, ens podem fer una idea de com eren les xifres en determinats barris d'acord amb el gràfic 1 i la informació històrica de l'apartat 2.1, atès que hi va haver un increment de població molt gran (vegeu a sota) causat per l'onada migratòria espanyola, provinent sobretot d'Andalusia, Múrcia i Extremadura. El gràfic 3 presenta els percentatges disponibles.

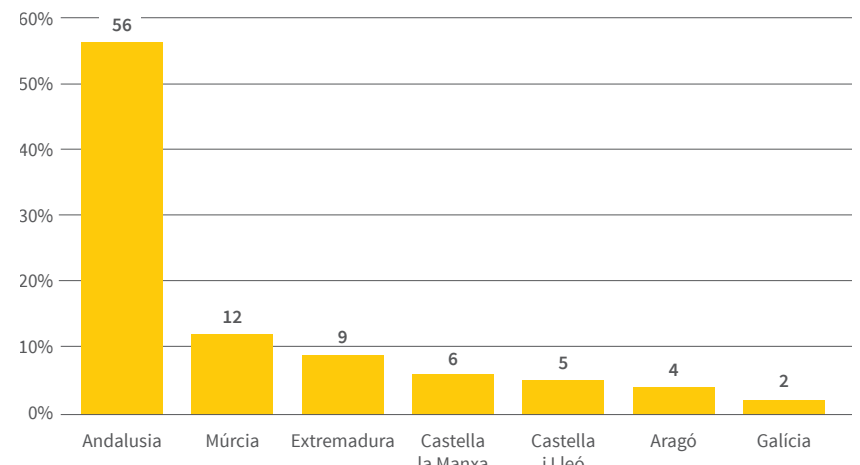
Gràfic 3. Evolució de la immigració

Font: IDESCAT, *Padró municipal d'habitants* (1975, 1981, 1986); IDESCAT, *Cens de població* (1991); IDESCAT, *Estadística de població* (1996); IDESCAT, a partir del cens de població i habitatges de l'INE (2001 i 2011); INE, *Estadística del padró continuo* (2019).

Veiem que el 1975 gairebé la meitat de la població de Badalona era nascuda fora de Catalunya i la immigració d'origen espanyol ja anava a la baixa, però venia de percentatges molt alts. A partir de les darreries dels anys noranta la immigració d'origen extracomunitari va començar a pujar, fins al punt que el 2019 estan força igualades. La població nascuda a Catalunya s'ha mantingut al mateix nivell.

Gràfic 4. Immigració d'origen espanyol el 1975

Font: IDESCAT, *Padró municipal d'habitants* (1975)

Tal com es pot veure al gràfic 4, la població immigrada durant el tardofranquisme procedia principalment d'Andalusia (amb molta diferència, més de la meitat), Extremadura i Múrcia: el 77%, més de tres quartes parts, venien d'aquestes regions. També cal destacar la població vinguda de les dues Castelles, d'Aragó i de Galícia que, sumades, són el 17%. La resta, el 6%, provenia d'altres regions. La població d'altres parts del domini lingüístic català és poc significativa. Vegem ara l'evolució de la immigració d'origen espanyol per barris des del 1996, quan en tenim les primeres dades, fins a l'actualitat.

Taula 6. Evolució de la població immigrada d'origen espanyol per barris

Districte	Barri	Nascuts a Catalunya el 1996	Nascuts a Espanya el 1996	Nascuts a Espanya el 2019	Total h. el 2019
1r	Centre	86%	13%	9%	7.840
	Dalt de la Vila	82%	17%	13%	5.170
	Coll i Pujol	80%	19%	15%	3.079
	Casagemes	84%	14%	11%	8.312
	Progrés	79%	20%	12%	11.368
	Manresà	68%	31%	19%	1.000
	Canyadó	68%	30%	17%	1.674
2n	Sistrells	55%	42%	21%	4.821
	Sant Crist	59%	39%	23%	10.184
	La Pau	52%	44%	23%	4.523
	Puigfred	53%	46%	32%	4.450
	Lloreda	51%	47%	25%	3.233
	Nova Lloreda	62%	36%	29%	10.396
	Montigalà	66%	32%	19%	10.752
3r	Pomar de Dalt, Mas Ram i Canyet	80%	18%	18%	1.653
	Bonavista	64%	35%	19%	1.364
	Bufalà	71%	27%	18%	11.858
	Morera	68%	31%	17%	9.033
	Les Guixeres	68%	31%	19%	947
	Pomar	58%	41%	24%	4.670
4t	La Salut	55%	43%	19%	18.166
	Sant Mori de Llefià	57%	41%	28%	18.048
	Sant Antoni de Llefià	56%	43%	24%	15.379
	Sant Joan de Llefià	57%	42%	24%	11.324

Districte	Barri	Nascuts a Catalunya el 1996	Nascuts a Espanya el 1996	Nascuts a Espanya el 2019	Total h. el 2019
5è	La Mora	65%	33%	13%	2.138
	Congrés	60%	39%	23%	2.936
	Gorg	66%	32%	19%	7.507
	Can Claris	63%	36%	24%	3.225
	Raval	68%	30%	18%	8.483
6è	El Remei	69%	29%	14%	1.052
	Artigas	63%	35%	15%	5.219
	Sant Roc	64%	35%	14%	11.070
Total	Badalona	63%	17%	20%	220.874

Font: IDESCAT, *Estadística de població* (1996); INE, *Estadística del padrón continuo* (2019)

D'una banda, es pot observar força diferència entre els percentatges de població nascuda a Catalunya als barris del districte 1r, que en alguns casos superen el 80%, i els de barris del districte 2n i 4t, que ronden el 50%, o del 6è i el 5è, que són del voltant del 60%. D'una altra banda, es veu que en general els percentatges baixen entre el 1996 i el 2019. En alguns casos es passa de més de 40% a poc més del 20%. El barri amb més acumulació de persones immigrades d'origen espanyol el 1996 és el de Lloreda, amb el 47%, mentre que el Centre o el barri de Casagemes tenien el 13% i el 14%, respectivament. Destaca també el districte 4t, en què els quatre barris superaven el 40% i avui dia mantenen uns percentatges força més elevats que la resta de barris.

2.4.2. La immigració d'origen extracomunitari

Passem a examinar les procedències de la població nouvinguda d'origen extracomunitari. Al gràfic 5 es pot observar el total de Badalona.

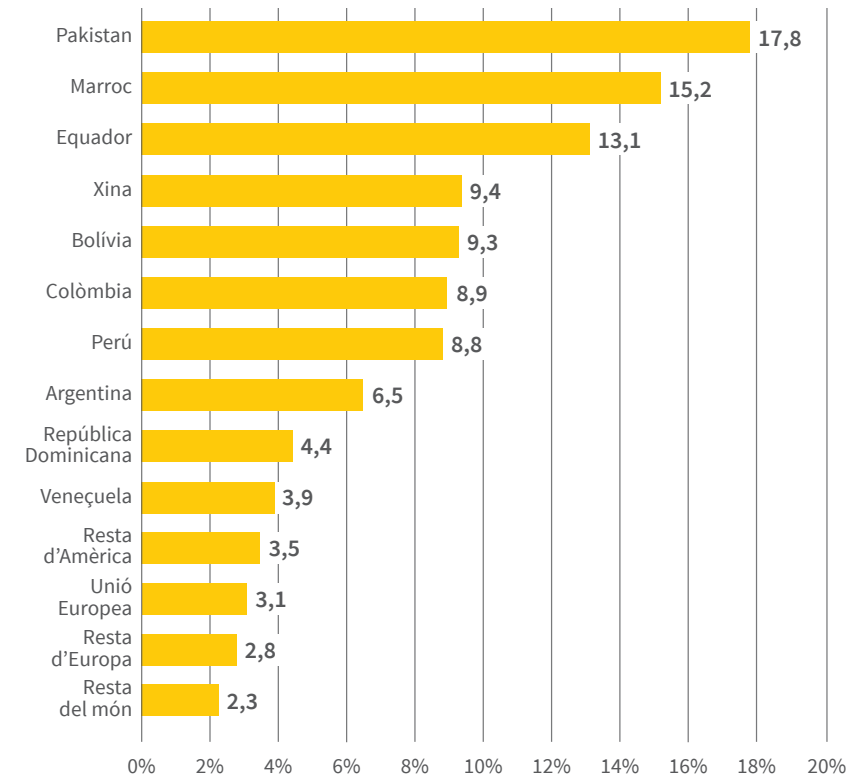
Les quatre procedències principals són el Pakistan i el Marroc (que sumats fan el 30%) i en menor mesura l'Equador i la Xina. Tan sols aquests quatre països ja representen gairebé la meitat de la població immigrada d'origen extracomunitari. Després, a banda de l'Equador trobem molts països llatinoamericans. De fet, 14.927 persones són nascudes al continent americà, per tant, el 40%. Però el Pakistan és el país que més destaca, perquè a Badalona resideixen més de 6.000 persones que en provenen.

Ara vegem la quantitat de persones nouvingudes d'origen extracomunitari que hi ha a cada barri i les procedències majoritàries de cadascun.

Primer de tot, cal remarcar que la població pakistanesa, la majoritària a la ciutat, es concentra especialment als districtes 4t i 6è: als set barris la pakistanesa és la procedència majoritària, i amb diferència. Destaquen especialment els gairebé 2.000 pakistanesos del barri de Sant Roc, que representen més de la meitat de la població immigrada al barri; en segon lloc, els més de mil nouvinguts d'aquest país del barri de la Salut, que hi representen poc més del 20% de la població immigrada, i n'és la més nombrosa. En canvi, als altres districtes, la població pakistanesa és o bé residual o inexistent. Al districte 2n, que també té percentatges d'immigració elevats, hi predomina la població marroquina, mentre que al cinquè en destaca la xinesa.

És remarcable també que als barris on els percentatges d'immigració són més baixos, les procedències d'origen són unes altres. Destaca especialment el cas del barri de Casagemes, en què tan sols el 7% és població immigrada d'origen extracomunitari i la procedència més nombrosa és la de l'Argentina. A la resta de barris del districte 1r la població que prové d'aquest país sud-americà també és força representativa, mentre que a la resta de barris (tret del de Montigalà) no en trobem ni rastre i els percentatges de població nouvinguda també són baixos, amb prou feines sobrepassen el 10%. En canvi, als districtes 4t i 6è trobem percentatges superiors al 20 i al 30%, i destaquen el barri d'Artigas, amb el 40%, i el de la Salut, amb un 35%.

Gràfic 5. Procedències de la població nouvinguda d'origen extracomunitari

Font: INE, Estadística del padrón continuo (2019)

Taula 7. Població nouvinguda d'origen extracomunitari per barris

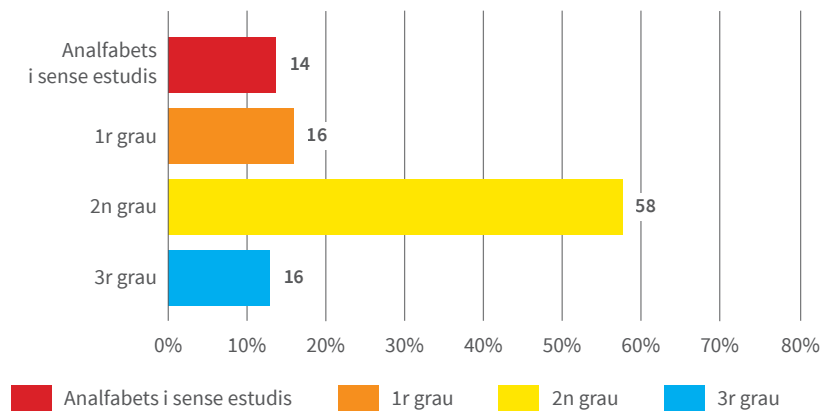
Font: INE, Estadística del padrón continuo (2019)

Districte	Barri	Nascuts a l'estranger	Primera procedència	Segona procedència	Tercera procedència	Total h. el 2019
1r	Centre	8%	Equador: 52 (8%)	Argentina: 46 (7%)	Xina: 36 (5%)	7.840
	Dalt de la Vila	8%	Veneçuela: 26 (7%)	Equador: 26 (7%)	Argentina: 25 (6%)	5.170
	Coll i Pujol	12%	Marroc: 33 (9%)	Argentina: 30 (8%)	Equador: 29 (8%)	3.079
	Casagemes	7%	Argentina: 55 (9%)	Bolívia: 36 (6%)	Xina: 34 (6%)	8.312
	Progrés	10%	Xina: 153 (14%)	Argentina: 93 (8%)	Equador: 62 (6%)	11.368
	Canyadó	9%	Equador: 22 (14%)	Xina: 11 (7%)	Marroc: 9 (6%)	1.674
2n	Sistrells	19%	Marroc: 278 (30%)	Xina: 85 (9%)	Equador: 74 (8%)	4.821
	Sant Crist	20%	Marroc: 454 (22%)	Equador: 208 (10%)	Pakistan: 131 (6%)	10.184
	La Pau	31%	Marroc: 368 (25%)	Xina: 303 (21%)	Pakistan: 176 (12%)	4.523
	Puigfred	14%	Xina: 155 (25%)	Marroc: 76 (12%)	Equador: 43 (7%)	4.450
	Lloreda	14%	Marroc: 107 (23%)	Pakistan: 53 (12%)	Xina: 48 (10%)	3.233
	Nova Lloreda	6%	Colòmbia: 60 (10%)	Marroc: 58 (10%)	Equador: 52 (9%)	10.396
	Montigalà	8%	Marroc: 164 (19%)	Xina: 81 (9%)	Argentina: 53 (6%)	10.752
3r	Pomar de Dalt, Mas Ram i Canyet	8%	Argentina: 15 (12%)	Marroc: 14 (11%)	Bolívia: 7 (6%)	1.653
	Bonavista	7%	Veneçuela: 11 (11%)	Perú: 8 (8%)	Xina: 7 (7%)	1.364
	Bufalà	7%	Xina: 81 (9%)	Marroc: 70 (8%)	Equador: 58 (7%)	11.858
	Morera	8%	Colòmbia: 60 (9%)	Equador: 59 (8%)	Veneçuela: 55 (8%)	9.033
	Manresà i Les Guixeres	9%	Colòmbia: 15 (9%)	Xina: 10 (6%)	Rússia: 7 (4%)	1.947
	Pomar	5%	Marroc: 35 (16%)	Equador: 22 (10%)	Bolívia: 14 (6%)	4.670
4t	La Salut	35%	Pakistan: 1.296 (21%)	Marroc: 1100 (17%)	Equador: 651 (10%)	18.166
	Sant Mori de Llefià	18%	Pakistan: 477 (14%)	Marroc: 415 (12%)	Xina: 255 (8%)	18.048
	Sant Antoni de Llefià	26%	Pakistan: 684 (17%)	Marroc: 633 (16%)	Equador: 428 (11%)	15.379
	Sant Joan de Llefià	21%	Pakistan: 395 (17%)	Marroc: 326 (14%)	Xina: 279 (12%)	11.324
5è	La Mora	19%	Equador: 66 (17%)	Pakistan: 53 (13%)	Marroc: 34 (9%)	2.138
	Congrés	18%	Xina: 107 (20%)	Pakistan: 81 (15%)	Marroc: 66 (12%)	2.936
	Gorg	19%	Xina: 237 (17%)	Marroc: 130 (9%)	Pakistan: 117 (8%)	7.507
	Can Claris	12%	Xina: 51 (14%)	Marroc: 46 (12%)	Argentina: 26 (7%)	3.225
	Raval	16%	Marroc: 165 (12%)	Equador: 133 (10%)	Xina: 94 (7%)	8.483
6è	El Remei	27%	Pakistan: 59 (21%)	Marroc: 50 (17%)	Xina: 28 (10%)	1.052
	Artigas	40%	Pakistan: 550 (25%)	Marroc: 256 (12%)	Bolívia: 166 (8%)	5.219
	Sant Roc	31%	Pakistan: 1.886 (55%)	Xina: 280 (8%)	Marroc: 268 (8%)	11.070
Total	Badalona	17%	Pakistan: 6.258 (16%)	Marroc: 5.337 (14%)	Equador: 3.292 (9%)	220.874

2.5. El nivell d'estudis

Al gràfic 6 presentem el nivell d'estudis⁷ de la població de Badalona.

Gràfic 6. Nivell d'estudis de la població

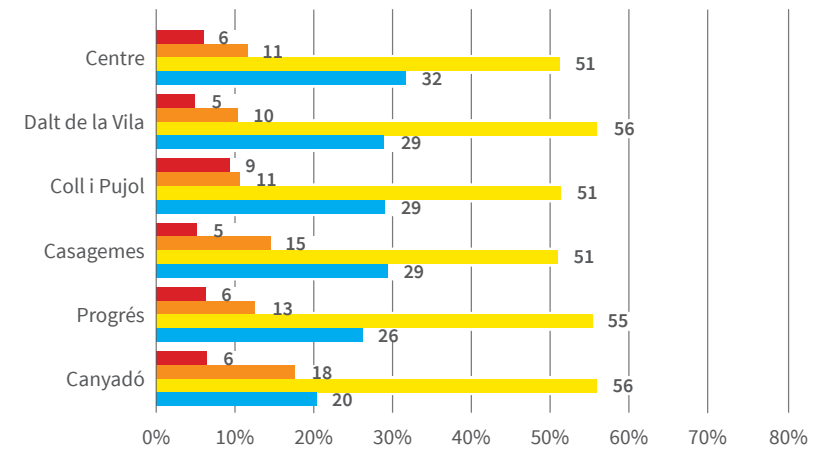

Font: INE, *Estadística del padró continu* (2019)

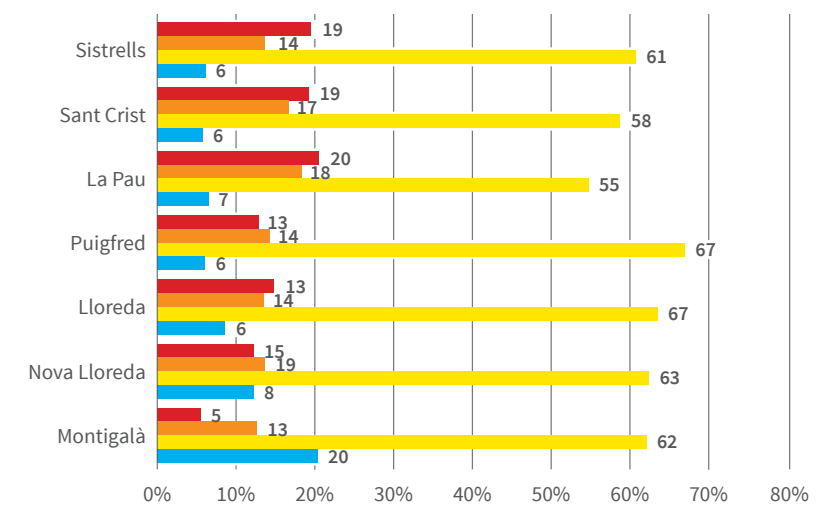
En primer lloc, remarquem que gairebé la meitat de la població té estudis de 2n grau; en menor mesura, de 3r grau n'hi ha un 11%, i de 1r grau, un 15%. Les persones sense estudis i analfabets són de l'11%. Per tant, un 26% de la població de Badalona té les tres categories de nivells d'estudis més baixos, mentre que la resta té estudis superiors. Com veurem, aquesta mitjana no representa la realitat de cada barri, sinó que dins de cada barri hi ha diferències que en alguns casos són molt significatives. Observem aquestes diferències per barris segons els districtes (gràfics 7, 8, 9, 10, 11 i 12).

⁷ La divisió que hem aplicat, d'acord amb les dades disponibles de l'INE, és la següent: hem ajuntat la població analfabeta i la que no té estudis, que l'INE distingeix, atès que el volum de persones del primer tipus és molt baix i no aporta informació rellevant per a aquest estudi; els estudis de 1r grau són els de l'educació primària; els de 2n grau fan referència a l'ESO, l'EGB, el Batxillerat, l'FP i els cicles formatius de grau mitjà i superior, i els de 3r grau són estudis universitaris (diplomatures, llicenciatures, màsters, doctorats, etc.).

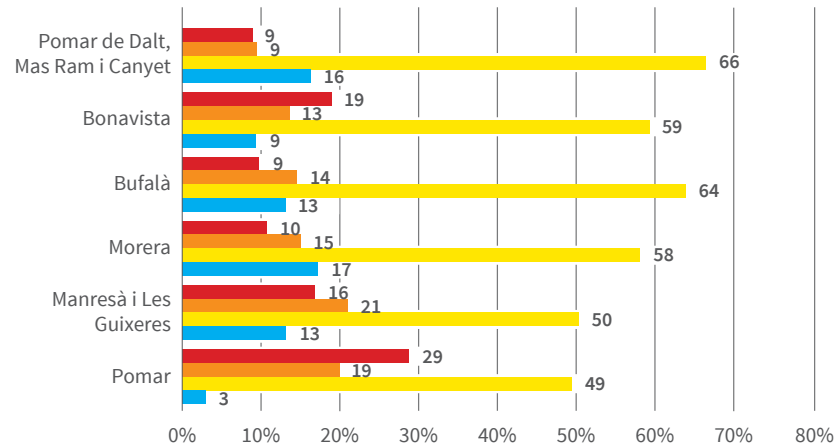
Gràfic 7. Nivell d'estudis de la població del districte 1r

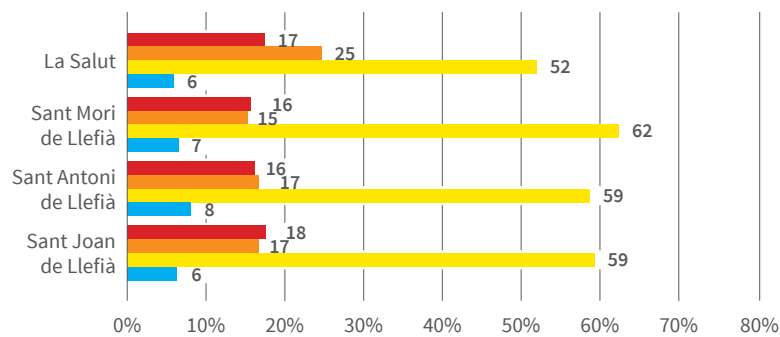
Gràfic 8. Nivell d'estudis de la població del districte 2n

Gràfic 9. Nivell d'estudis de la població del districte 3r

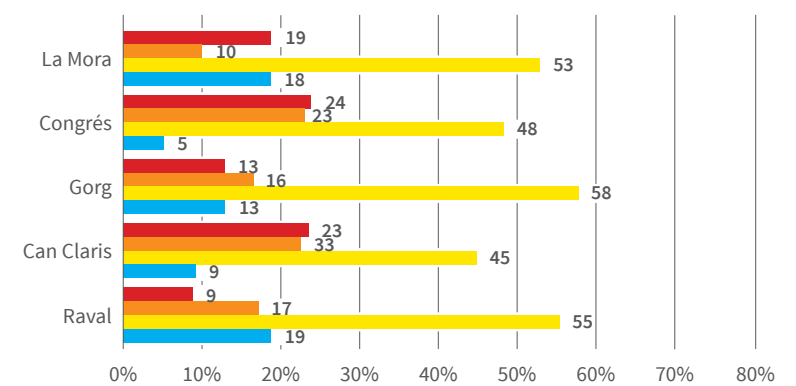

Gràfic 10. Nivell d'estudis de la població del districte 4t

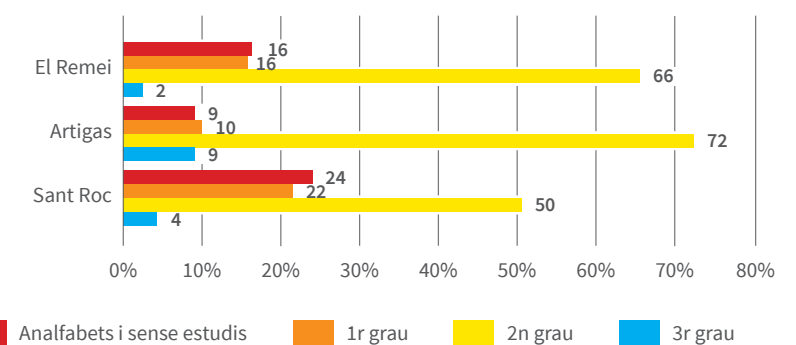

Es pot veure que la mitjana es compleix en tots els barris en el 2n grau, que sol ser aproximadament la meitat o dos terços de la població. Però hi ha molta desigualtat entre els qui tenen estudis de 3r grau: a tots els barris del districte 1r és superior al 20% (al Centre és del 32%, el més alt de la ciutat), mentre que al districte 6è, 4t i gran part del 2n no passa del 8% (a Sant Roc, un barri força poblat, és del 4%).

Gràfic 11. Nivell d'estudis de la població del districte 5è

Gràfic 12. Nivell d'estudis de la població del districte 6è

Les persones sense estudis o analfabetes i amb estudis de primer grau també són força més que les del districte 1r o 3r (6% i 11% al Centre enfront del 24% i el 22% a Sant Roc, respectivament). Un indicador clau és comprovar si el percentatge de persones amb estudis de 3r grau és superior o inferior al de persones sense estudis o amb estudis de 1r grau (vegeu 2.6). Es pot veure la correspondència d'aquesta tendència amb els indicadors de la renda de l'apartat 2.1: a menys grau d'estudis, menys renda.

2.6. Conclusions sobre Badalona

A la taula 8 recollim els indicadors més significatius per observar les desigualtats que hi ha entre els barris que presenten els indicadors més favorables (tots del districte 1r) i els barris amb els indicadors més desfavorables.

Hi ha molta desigualtat en tots els sentits entre els barris dels districtes 4t i 6è, i els del districte 1r, on hi ha els indicadors més alts de renda, coneixement de català..., i els indicadors d'immigració més baixos. A més, cal destacar que la poca població immigrada que hi ha al districte 1r és de països com l'Argentina, que presenta unes circumstàncies socioeconòmiques diferents d'altres nacionalitats, mentre en tots els barris amb els indicadors més baixos la procedència majoritària de la població immigrada és el Pakistan. Totes aquestes dades presenten un paradigma en què els nivells de competència en català estan condicionats per les circumstàncies socioeconòmiques: el percentatge de població que sap escriure català a Sant Roc és molt diferent (el 22%) del de la població del Centre (el 70%).

Taula 8. Resum de la informació per barris més destacats

Districte	Barri	RMP	% parla català	% escriu català	Nascuts a l'estranger	% sense estudis	% estudis 3r grau	Im. esp. 1996-2019	Primera nacionalitat	Total h. el 2019
1r	Centre	17.191	90%	70%	8%	6%	32%	13%-9%	Equador	7.840
	Dalt de la Vila	17.170	90%	66%	8%	5%	29%	17%-13%	Veneçuela	5.170
	Coll i Pujol	14.374	86%	66%	12%	9%	29%	19%-15%	Argentina	3.079
	Casagemes	15.605	85%	66%	7%	5%	29%	14%-11%	Argentina	8.312
4t	La Salut	7.930	38%	29%	35%	17%	6%	43%-19%	Pakistan	18.166
	Sant Mori de Llefià	10.048	57%	42%	18%	16%	7%	41%-28%	Pakistan	18.048
	Sant Antoni de Llefià	9.784	52%	38%	26%	16%	8%	43%-24%	Pakistan	15.379
	Sant Joan de Llefià	9.225	49%	38%	21%	18%	6%	42%-24%	Pakistan	11.324
6è	El Remei	8.520	45%	27%	27%	16%	2%	29%-14%	Pakistan	1.052
	Artigas	8.375	40%	30%	40%	9%	9%	35%-15%	Pakistan	5.219
	Sant Roc	6.148	33%	22%	31%	24%	4%	35%-14%	Pakistan	11.070
Total	Badalona	11.170	62%	47%	17%	14%	13%	35%-20%	Pakistan	220.874

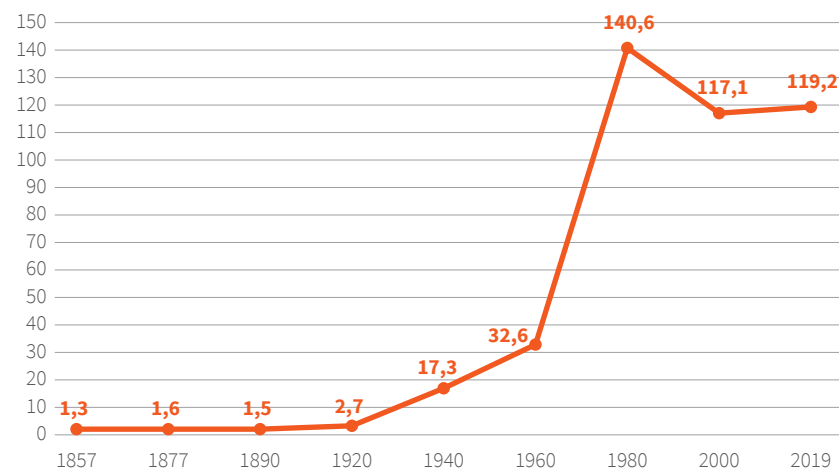
Font: INE, *Estadística del padrón continuo* (2019, 2011); INE, *Atlas de distribución de renta de los hogares* (2016); IDESCAT, *Estadística de població* (1996); IDESCAT, *Cens lingüístic* (2011)

3. Santa Coloma de Gramenet

3.1. Història breu

Al gràfic 13 podem veure l'evolució de la població del municipi des de mitjan segle XIX.

Gràfic 13. Evolució de la població de Santa Coloma de Gramenet (en milers d'habitants)

Font: Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet; *Enciclopèdia Catalana*.

El municipi creix a partir del 1920, que fins al 1940 passa de 2.278 a 17.318, és a dir, gairebé multiplica per vuit el nombre d'habitants. Del 1940 al 1960, durant la primera onada migratòria, hi ha una lleugera creixuda però no tanta com en altres indrets, la xifra no s'arriba a duplicar. En canvi, la pujada més espectacular és la del 1960 a 1980: en vint anys es passa de 32.590 persones a 140.588, gairebé cinc vegades més. Representa més de 100.000 persones de cop a la ciutat. Per tant, un 75% de la població era nascuda a altres indrets d'Espanya, principalment Andalusia, Múrcia i Extremadura (vegeu 3.4.1).

Durant aquesta gran creixuda de la segona meitat de segle és quan van anar naixent els diversos barris de Santa Coloma, atès que en la primera onada el nucli urbà es concentrava sobretot al Centre i al barri del Cementiri Vell, és a dir, al voltant de l'Església Major, que junt amb algunes masies i torres, com la de Balldovina, formaven el municipi de Santa Coloma de Gramenet. A partir dels anys seixanta, barris com el Singuerlín, el Fondo, el Raval, Santa Rosa, el Llatí, etc., es van anar poblant de persones vingudes del sud d'Espanya. Veient els percentatges, es pot pensar que gairebé tota la població d'aquests barris era castellanoparlant, i no va incorporar el català perquè el règim franquista el tenia prohibit en l'àmbit públic.

3.2. La situació socioeconòmica

A la taula 9 podem veure el nivell de renda mitjana personal dels sis districtes i barris del municipi de Santa Coloma de Gramenet (per al criteri de classificació vegeu 2.2).

En primer lloc, podem destacar que al municipi de Santa Coloma de Gramenet no hi ha tanta heterogeneïtat com a Badalona, atès que no hi ha cap barri amb renda alta i tan sols n'hi ha quatre (de disset) que tenen una renda mitjana. Tanmateix contrasten les rendes dels barris del Fondo i de Santa Rosa, amb valors de RPM del voltant de set i vuit mil, respectivament, amb els de tretze mil del de la Serra de la Marina.

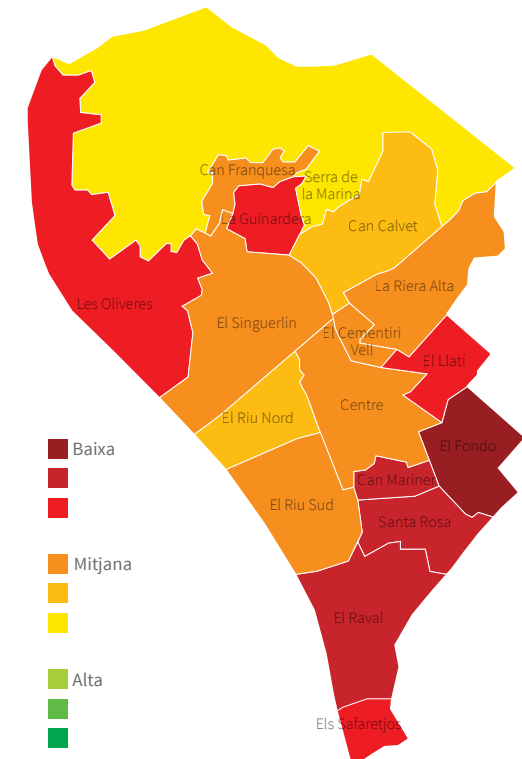
Taula 9. Distribució per barris de la renda mitjana per persona

Districte	Barri	Població	RMP
1r	Centre	14.054	11.771
	Can Mariner	7.670	8.660
2n	El Cementiri Vell	2.462	11.003
	El Llatí	8.831	9.081
	La Riera Alta	3.685	10.559
3r	Can Franquesa	932	10.548
	Can Calvet	726	12.012
	El Singuerlín	11.475	10.652
	La Guinardera	2.863	9.956
	Les Oliveres	1.951	9.223
	Serra de la Marina	1.337	12.970
4t	El Riu Nord	7.845	11.749
	El Riu Sud	13.835	10.745
5è	El Raval	7.863	8.013
	Santa Rosa	14.009	8.103
	Els Safaretjos	1.240	9.596
6è	El Fondo	16.375	7.393
Total el 2016	Santa Coloma de Gramenet	117.153	9.666

Font: INE, *Atlas de distribución de renta de los hogares* (2016)

Mapa 3. Distribució per barris de la renda mitjana per persona

Font: Elaboració pròpia

3.3. La situació sociolingüística

La taula 10 permet distingir la situació sociolingüística de la ciutat de Santa Coloma de Gramenet, la novena més poblada de Catalunya, a partir de la CLA de cada un dels barris, per districtes.

Taula 10. CLA dels barris de Santa Coloma de Gramenet

Districte	Barri	L'entén	El sap parlar	El sap llegir	El sap escriure	Total h. el 2011	Categoria
1r	Centre	89%	56%	62%	41%	13.780	Baixa
	Can Mariner	85%	48%	61%	36%	7.049	Baixa
2n	El Cementiri Vell	98%	60%	65%	43%	2.675	Baixa
	El Llatí	89%	50%	62%	40%	7.892	Baixa
	La Riera Alta	90%	56%	64%	44%	3.046	Baixa
3r	Can Franquesa	87%	39%	49%	30%	952	Baixa
	Can Calvet	98%	67%	77%	45%	779	Mitjana
	El Singuerlín	92%	55%	67%	42%	12.252	Baixa
	La Guinardera	91%	47%	62%	34%	2.518	Baixa
	Les Oliveres	95%	40%	66%	30%	2.581	Baixa
	Serra de la Marina	95%	78%	79%	54%	1.314	Mitjana
4t	El Riu Nord	89%	63%	71%	48%	8.326	Baixa
	El Riu Sud	90%	49%	61%	37%	15.815	Baixa
5è	El Raval	79%	41%	48%	29%	8.228	Baixa
	Santa Rosa	88%	49%	61%	33%	14.474	Baixa
	Els Safaretjos	87%	47%	64%	31%	1.322	Baixa
6è	El Fondo	84%	43%	51%	25%	12.353	Baixa
Total el 2016	Santa Coloma de Gramenet	88%	51%	61%	37%	116.075	Baixa

Font: IDESCAT, *Cens lingüístic* (2011)

Tal com queda reflectit a la taula 10, la CLA del municipi és completament baixa, atès que tots els districtes presenten aquesta condició, i, naturalment, la mitjana també té aquesta CLA. A poques conclusions més podem arribar, a banda que cal pressuposar que a Santa Coloma de Gramenet el català té una presència molt baixa. Tanmateix, podem destacar que la situació és força desfavorable en els districtes 5è i 6è, en què ni un terç de la població sap escriure el català (sobresurt especialment el 25% del barri del Fondo, tenint en compte que la mitjana de Catalunya d'aquesta competència és del 55%, d'acord amb la taula 2). També és remarcable que els barris de la Serra de la Marina i de Can Calvet tenen una CLA mitjana, que són justament els dos barris amb la renda més alta dels quatre barris que tenen una RMP mitjana. A la taula 11 podem veure el nivell de competències de la població de Santa Coloma de Gramenet segons el lloc de naixement.

Taula 11. Competències lingüístiques per origen de la població

Perfil	L'entén	El sap parlar	El sap llegir	El sap escriure	Total h. el 2011	Categoria
Nascut a Catalunya	97%	79%	83%	63%	131.691	Alta
Nascut a Espanya	82%	21%	37%	8%	50.110	Baixa
Nascut a l'estranger	76%	25%	43%	18%	31.899	Baixa
Total	88%	51%	61%	37%	116.075	Baixa

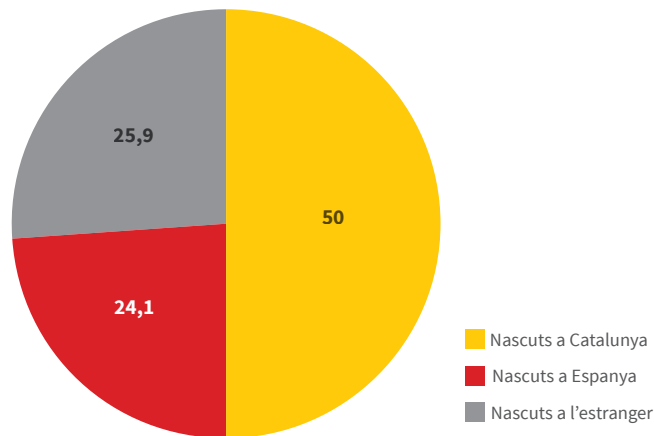
Font: IDESCAT, *Cens lingüístic* (2011)

La categoria de CLA és igual en els tres ítems que al municipi anterior analitzat, però observem que el perfil de població nascuda a Catalunya té percentatges de coneixement més baixos que el mateix perfil de població de Badalona, i les diferències encara són més grans en els perfils de població nascuda a l'estranger i de població nascuda a Espanya. La gent nascuda a Espanya pràcticament no té competència escrita en català (el 8%), i els nascuts a l'estranger, que representen gairebé una cinquena part de la població, presenten un nivell més baix de l'esperable. D'altra banda, podríem dir que la població dels nascuts a Espanya és població envellida i no han tingut educació en català, mentre que la població nouvinguda és més aviat jove i en edat de treballar, per la qual cosa l'aprenentatge del català hauria de servir per obrir oportunitats laborals.

3.4. La immigració

A 2019 els percentatges d'immigració espanyola i extracomunitària són els que es presenten en el gràfic 14.

Gràfic 14. Població (%) de Santa Coloma de Gramenet segons el lloc de naixement

Font: INE, *Estadística del padró continuu* (2019)

El més destacable d'aquest gràfic és que la meitat de la població de Santa Coloma de Gramenet és nascuda fora de Catalunya. A més, podem suposar, pel que hem vist a 3.1 i pel que veurem a 3.4.1, que la població nascuda a Espanya és població envellida, que vol dir que el nombre encara era molt més elevat fa uns quants anys. També cal remarcar que aquests percentatges canvien força per barris, però no tant com a Badalona. Vegem-ho.

Taula 12. Lloc de naixement de la població per barris

Districte	Barri	Nascuts a Catalunya	Nascuts a Espanya	Nascuts a l'estranger	Total h. el 2019
1r	Centre	57%	25%	17%	14.275
	Can Mariner	43%	24%	33%	7.900
2n	El Cementiri Vell	59%	27%	14%	2.522
	El Llatí	47%	26%	26%	8.986
	La Riera Alta	64%	24%	12%	3.765
3r	Can Franquesa	54%	39%	7%	913
	Can Calvet	66%	27%	6%	708
	El Singuerlín	60%	26%	14%	11.646
	La Guinardera	63%	28%	9%	2.860
	Les Oliveres	57%	28%	14%	1.983
	Serra de la Marina	71%	23%	6%	1.335
4t	El Riu Nord	56%	29%	14%	7.833
	El Riu Sud	51%	28%	20%	14.032
5è	El Raval	47%	19%	34%	8.063
	Santa Rosa	43%	21%	36%	14.395
	Els Safaretjos	53%	16%	31%	1.282
6è	El Fondo	35%	18%	47%	16.717
Total el 2016	Santa Coloma de Gramenet	50%	24%	26%	119.215

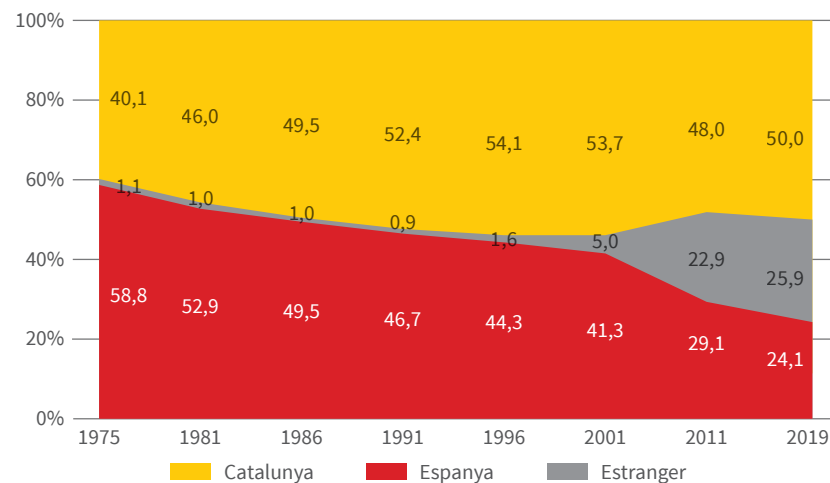
Font: INE, *Estadística del padró continuu* (2019)

Hi ha cinc barris dels disset, en què menys de la meitat de la població és nascuda a Catalunya. Destaca el barri del Fondo, en què poc més d'un terç hi ha nascut, i gairebé la meitat dels habitants (el 47%) són estrangers. Els barris que tenen percentatges d'immigració d'origen extracomunitari més baixos són els menys poblats: Can Franquesa, Can Calvet i la Serra de la Marina. En canvi, hi ha una certa igualtat entre els percentatges de població nascuda a Espanya d'aquests barris, que hi representa al voltant del 20%.

3.4.1. La immigració d'origen espanyol

Al gràfic 15 podem veure l'evolució de la immigració d'origen espanyol al municipi en qüestió a partir del 1975 fins a l'actualitat.

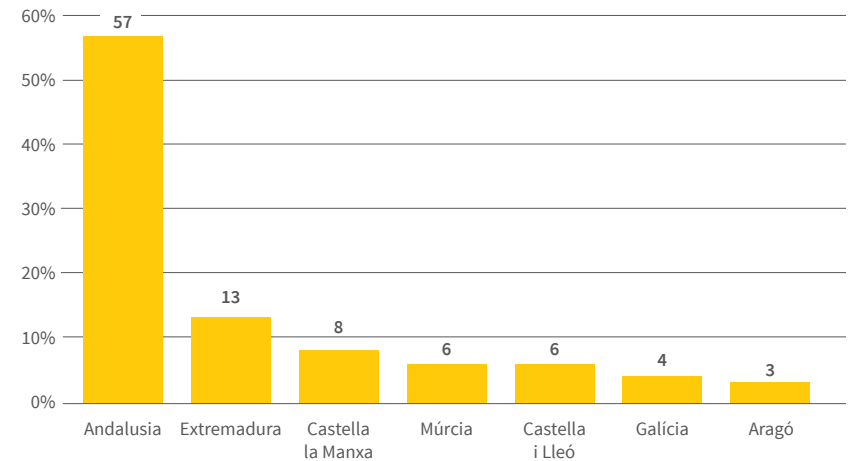
Gràfic 15. Evolució de la immigració

Font: IDESCAT, *Padró municipal d'habitants* (1975, 1981, 1986); IDESCAT, *Cens de població* (1991); IDESCAT, *Estadística de població* (1996); IDESCAT, a partir del cens de població i habitatges de l'INE (2001 i 2011); INE, *Estadística del padró continuu* (2019).

Com en el cas de Badalona, la immigració d'origen espanyol va anar baixant i va deixar pas a la d'origen extracomunitari, però es partia d'un percentatge molt alt de població nascuda a Espanya (gairebé el 60%) i pressuposem que encara era més més alt al principi de l'onada migratòria, gairebé quaranta anys abans (vegeu 3.1). Tanmateix, els nous immigrants d'altres països van pujar molt la primera dècada del 2000 i han acabat superant el dels nascuts a Espanya. Vegem en el gràfic 16 d'on provenia aquesta població el 1975.

Gràfic 16. Immigració d'origen espanyol el 1975

Font: IDESCAT, *Padró municipal d'habitants* (1975)

Poc més de tres quartes parts de la població immigrada d'origen espanyol (el 76%) prové de les regions d'Andalusia, Extremadura i Múrcia. El 21% venia de les dues Castelles, Galícia i Aragó. El 3% representa la resta. La població d'altres parts del domini lingüístic català també és poc significativa. A la taula 13 en podem veure l'evolució per barris.

Taula 13. Evolució de la població immigrada d'origen espanyol per barris

Districte	Barri	Nascuts a Catalunya el 1996	Nascuts a Espanya el 1996	Nascuts a Espanya el 2019	Total h. el 2019
1r	Centre	60%	39%	25%	14.275
	Can Mariner	47%	50%	24%	7.900
2n	El Cementiri Vell	53%	44%	27%	2.522
	El Llatí	45%	53%	26%	8.986
	La Riera Alta	49%	50%	24%	3.765
3r	Can Franquesa	55%	43%	39%	913
	Can Calvet	58%	40%	27%	708
	El Singuerlín	48%	49%	26%	11.646
	La Guinardera	51%	47%	28%	2.860
	Les Oliveres	50%	48%	28%	1.983
	Serra de la Marina	50%	48%	23%	1.335
4t	El Riu Nord	57%	41%	29%	7.833
	El Riu Sud	60%	38%	28%	14.032
5è	El Raval	59%	40%	19%	8.063
	Santa Rosa	57%	41%	21%	14.395
	Els Safaretjos	50%	47%	16%	1.282
6è	El Fondo	51%	47%	18%	16.717
Total el 2016	Santa Coloma de Gramenet	54%	44%	24%	119.215

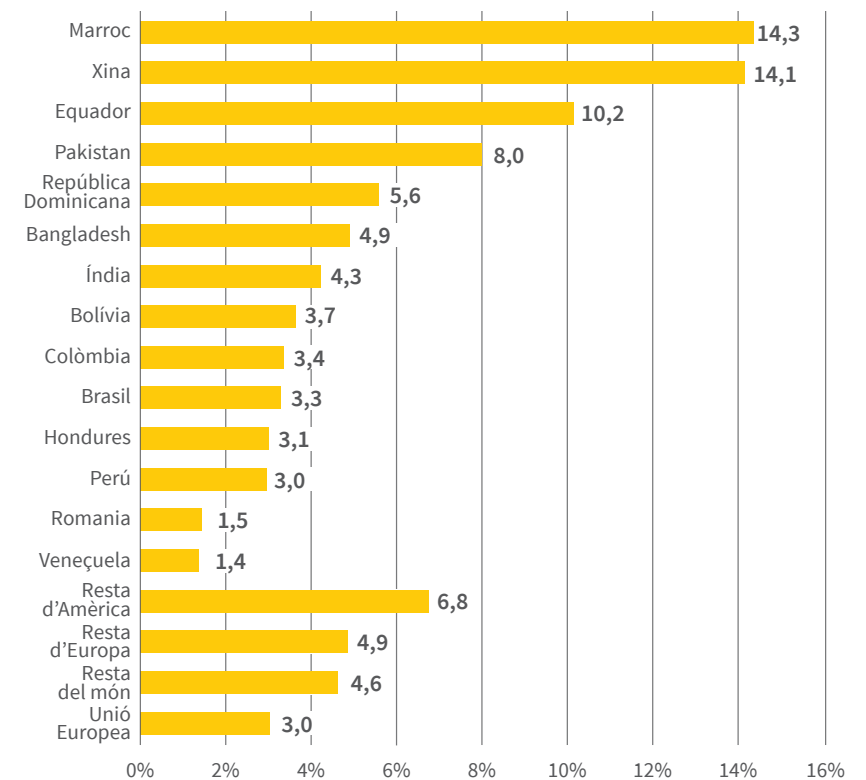
Font: IDESCAT, *Estadística de població* (1996); INE, *Estadística del padrón continuo* (2019)

El grup de població nascuda a Espanya davalla del 20% de mitjana el 1996. I se situa en un nivell superior al 40% i pròxim a la meitat en la majoria de barris, i en un quart el 2019. En tres barris (Can Mariner, El Llatí i la Riera Alta) la població nascuda a Catalunya hi és inferior a la població nascuda a Espanya.

3.4.2. La immigració d'origen extracomunitari

En el gràfic 17 veiem les procedències de la població d'origen extracomunitari del municipi de Santa Coloma de Gramenet.

Gràfic 17. Procedències de la població nouvinguda d'origen extracomunitari

Font: INE, *Estadística del padrón continuo* (2019)

Hi ha cinc procedències principals: el Marroc, la Xina i l'Equador, i en menor mesura el Pakistan i la República Dominicana (sumats, representen el 52%). A banda de la Xina i del Pakistan, de l'Àsia hi ha molta població de Bangladesh i l'Índia. Sumats tots, gairebé un terç de la immigració prové del continent asiàtic. Després també hi ha molts països llatinoamericans. De fet, 12.470 persones són nascudes al continent americà. El Marroc i la Xina són els que més destaquen, amb més de 4.000 persones cadascun.

A la taula 16 podem veure la quantitat de persones nouvingudes que hi ha a cada barri i les procedències majoritàries de cadascun.

A gairebé tots els barris la procedència més important és del Marroc, tret del Fondo i del Riu Sud, en què predominen la Xina i l'Equador respectivament, i el de la Serra de la Marina, en què també predomina la Xina però el percentatge global d'immigració és molt baix (el més baix, de fet, del 6%). Les procedències, doncs, són força iguals, però els percentatges de població nouvinguda en alguns barris són molt alts, com ara al Fondo (del 47%) i a Santa Rosa (36%).

Taula 16. Població nouvinguda d'origen extracomunitari per barris

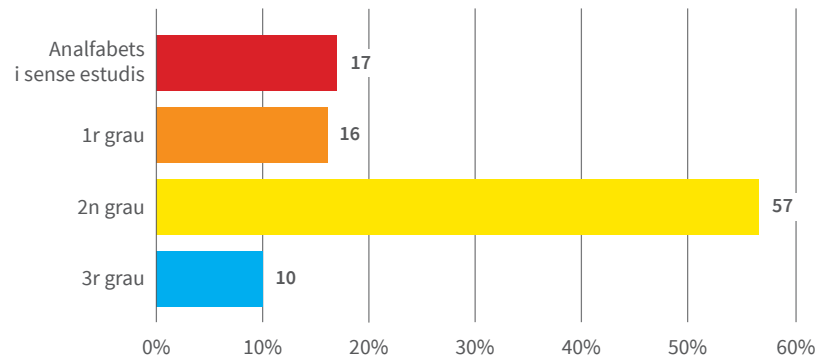
Font: INE, *Estadística del padrón continuo* (2019)

Districte	Barri	Nascuts a l'estranger	Primera procedència	Segona procedència	Tercera procedència	Total h. el 2019
1r	Centre	17%	Marroc: 350 (14%)	Equador: 300 (12%)	Bolívia: 127 (5%)	14.275
	Can Mariner	33%	Marroc: 422 (16%)	Xina: 330 (13%)	Equador: 293 (11%)	7.900
2n	El Cementiri Vell	14%	Marroc: 44 (12%)	Rep. Dom.: 30 (8%)	Equador: 26 (7%)	2.522
	El Llatí	26%	Marroc: 295 (12%)	Equador: 262 (11%)	Xina: 228 (10%)	8.986
	La Riera Alta	12%	Marroc: 125 (27%)	Equador: 38 (8%)	Colòmbia: 31 (7%)	3.765
3r	Can Franquesa	7%	Marroc: 10 (15%)	Pakistan: 8 (12%)	Veneçuela: 5 (8%)	913
	Can Calvet	6%	Marroc: 8 (17%)	Colòmbia: 5 (11%)	Pakistan: 3 (7%)	708
	El Singuerlín	14%	Marroc: 304 (18%)	Equador: 204 (12%)	Colòmbia: 113 (7%)	11.646
	La Guinardera	9%	Marroc: 68 (27%)	Pakistan: 23 (9%)	Equador: 23 (9%)	2.860
	Les Oliveres	14%	Marroc: 145 (52%)	Equador: 20 (7%)	Brasil: 10 (4%)	1.983
	Serra de la Marina	6%	Xina: 10 (13%)	Equador: 8 (10%)	Marroc: 5 (6%)	1.335
4t	El Riu Nord	14%	Marroc: 133 (12%)	Equador: 109 (10%)	Xina: 86 (8%)	7.833
	El Riu Sud	20%	Equador: 357 (13%)	Marroc: 291 (10%)	Rep. Dom. 220 (8%)	14.032
5è	El Raval	34%	Marroc: 518 (19%)	Pakistan: 423 (15%)	Equador: 280 (10%)	8.063
	Santa Rosa	36%	Marroc: 831 (16%)	Equador: 572 (11%)	Pakistan: 563 (11%)	14.395
	Els Safaretjos	31%	Marroc: 77 (19%)	Bolívia: 28 (7%)	Equador: 24 (6%)	1.282
6è	El Fondo	47%	Xina: 2.671 (34%)	Marroc: 800 (10%)	Pakistan: 702 (9%)	16.717
Total	Santa Coloma de Gramenet	25%	Marroc: 4.426 (14%)	Xina: 4.359 (14%)	Equador: 3.142 (10%)	119.215

3.5. El nivell d'estudis

Al gràfic 18 veiem el nivell d'estudis de la població del municipi en general.

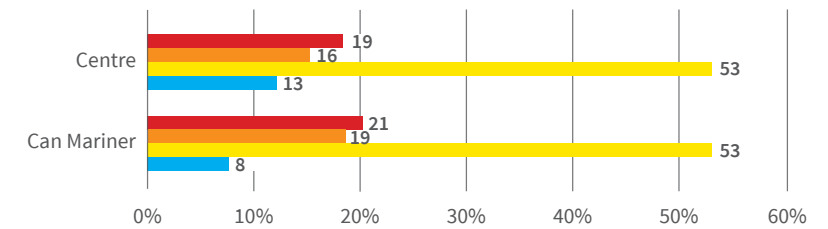
Gràfic 18. Nivell d'estudis de la població

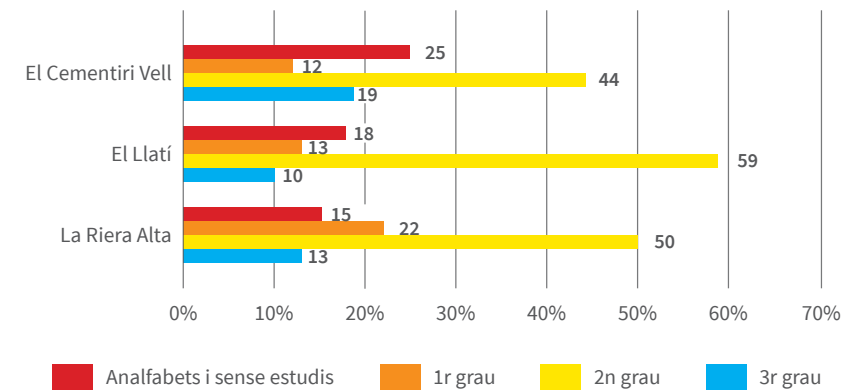
Font: INE, *Estadística del padró continuu* (2011)

La situació és semblant a la de Badalona, tot i que la quantitat de població que té estudis de 3r grau en general és més baixa que la resta (un 10%), per tant, el nivell d'estudis és força baix en general. Vegem la situació a cada districte.

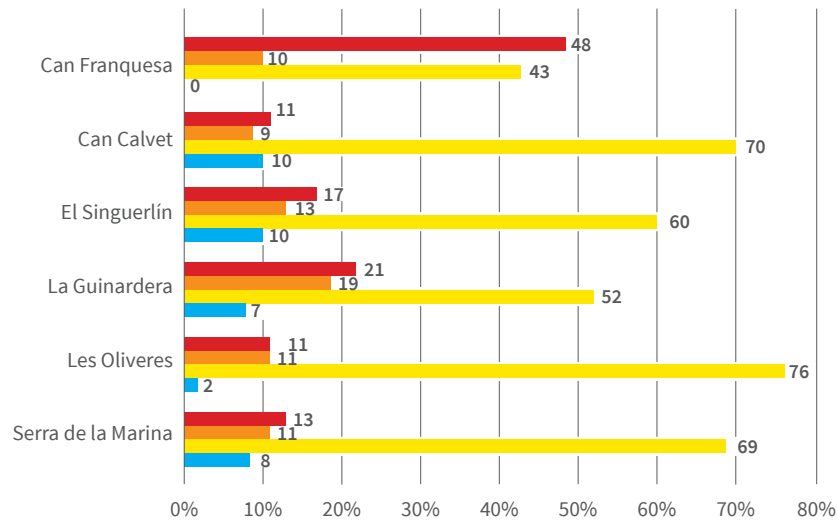
Gràfic 19. Nivell d'estudis de la població del districte 1r

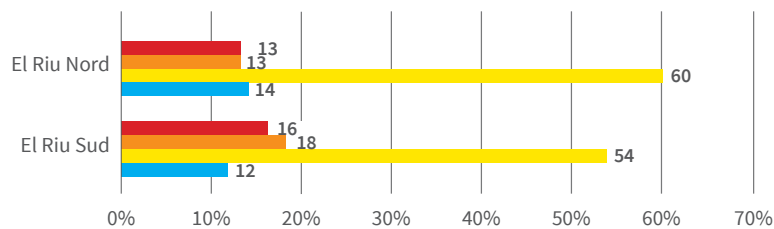
Gràfic 20. Nivell d'estudis de la població del districte 2n

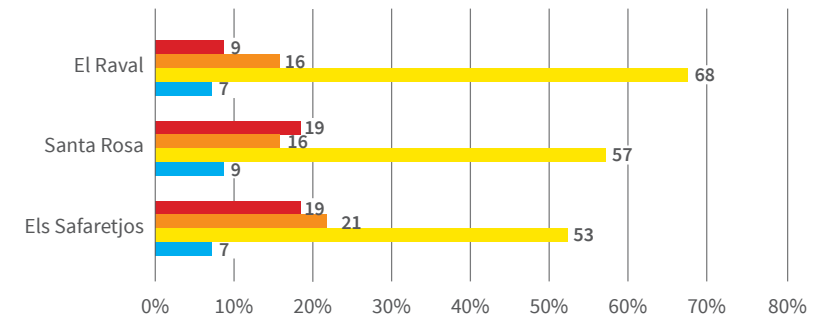
Gràfic 21. Nivell d'estudis de la població del districte 3r

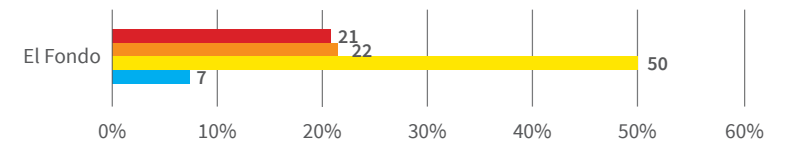
Gràfic 22. Nivell d'estudis de la població del districte 4t

Gràfic 23. Nivell d'estudis de la població del districte 5è

Gràfic 24. Nivell d'estudis de la població del districte 6è

Es pot veure que la mitjana es compleix en tots els barris en el 2n grau (que sol ser aproximadament la meitat de la població). En canvi, es veuen algunes diferències en el volum de persones que tenen estudis de 3r grau i en les analfabetes i sense estudis, tot i que la variació no és tan accentuada com en el cas de Badalona, perquè els percentatges oscil·len entre el 7% al Raval, al Fondo i als Safaretjos, i el 19% al Cementiri Vell. Els barris poc poblats del districte 3r (tots menys el Singuerlín), per bé que destaquen per les seves xifres molt baixes, no són gaire significatius per la baixa densitat de població. Els percentatges de persones sense estudis i de primer grau també són força iguals en tots els barris, perquè ja hem vist quina era la tendència de la mitjana i, igual que a Badalona, un indicador clau és veure si el percentatge de persones amb estudis de 3r grau és superior o inferior al percentatge de persones sense estudis o al de persones amb estudis de 1r grau, i és així en tots els barris tret del Riu Nord.

3.6. Conclusions sobre Santa Coloma de Gramenet

A la taula 17 podem veure les dades més representatives dels barris amb els indicadors més desfavorables.

Hem inclòs els barris amb les rendes més baixes i amb els coneixements de català més baixos, però en general observem que no hi ha tanta desigualtat entre zones com a Badalona. També detectem que els barris que consten a la taula 17 es concentren en un territori, limítrof justament amb els barris del districte 4t i del 6è de Badalona. A Santa Coloma de Gramenet no hi ha cap barri amb renda alta, només dos amb una de mitjana i són poc poblats (no són urbanitzacions amb renda alta).

Taula 17. Resum de la informació per barris més destacats

Districte	Barri	RMP	% parla català	% escriu català	Nascuts a l'estranger	% sense estudis	% estudis 3r grau	Im. esp. 1996-2019	Primera nacionalitat	Total h. el 2019
1r	Can Mariner	8.660	48%	36%	33%	21%	8%	50%-24%	Marroc	7.900
2n	El Llatí	9.081	50%	40%	26%	18%	10%	53%-26%	Marroc	8.986
5è	El Raval	8.013	41%	29%	34%	9%	7%	40%-19%	Marroc	8.063
	Santa Rosa	8.103	49%	33%	36%	19%	9%	41%-21%	Marroc	14.395
	Els Safaretjos	9.596	47%	31%	31%	19%	7%	47%-16%	Marroc	1.282
6è	El Fondo	7.393	43%	25%	47%	21%	7%	47%-18%	Xina	16.717
Total	Santa Coloma de Gramenet	9.666	51%	37%	25%	17%	10%	44%-24%	Marroc	119.215

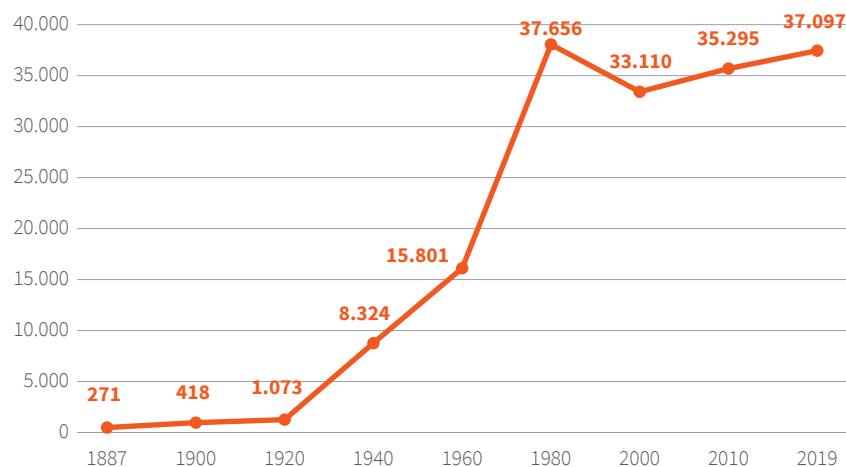
Font: INE, *Estadística del padrón continuo* (2019, 2011); INE, *Atlas de distribución de renta de los hogares* (2016); IDESCAT, *Estadística de població* (1996); IDESCAT, *Cens lingüístic* (2011)

4. Sant Adrià de Besòs

4.1. Història breu

Al gràfic 25 podem veure l'evolució de la població de Santa Adrià de Besòs des del final del segle XIX.

Gràfic 25. Evolució de la població de Sant Adrià de Besòs

Font: Ajuntament de Sant Adrià de Besòs, *Anuari de població 2019*

Segons l'*Anuari de població 2019*, el primer creixement notori que es va produir va ser la dècada del 1920 al 1930, que va ser de sis vegades (fins a més de 6.000 habitants), i cap al 1940 va arribar als més de 8.000. Arran de la industrialització, Sant Adrià de Besòs va passar de ser un poble petit al que ja començava a ser una ciutat. Fins al 1960 hi va haver una lleu pujada (la població gairebé es va doblar), però el gran canvi que va experimentar,

com en els altres municipis, va ser del 1950 al 1980, que va passar de 10.000 habitants a més de 37.000, a partir de població immigrada del sud d'Espanya (com veurem a 4.4.1). Els següents anys va baixar una mica però amb l'onada d'immigració extracomunitària ha tornat a pujar.

L'expansió industrial que va transformar el municipi va començar el segle XX, amb la creació de les primeres fàbriques a la riba esquerra del riu Besòs, cosa que va comportar que la població de Sant Adrià s'engruixís perquè faltava mà d'obra per treballar-hi. Va anar pujant fins a la dècada del 1970, que va ser quan va començar una davallada demogràfica per la crisi industrial. El nucli antic de Sant Adrià és el barri que avui es coneix per Sant Adrià Nord, i el de Sant Joan Baptista n'era l'eixample natural. Durant aquests anys aquest barris van anar fent-se grans a partir de població arribada d'Espanya, alhora que creixien els barris de l'altra banda del riu Besòs, el de la Mina, el Besòs i, en menor mesura, la Catalana, en condicions més aviat precàries, de barraquisme. La construcció de blocs de pisos va acabar esdevenint el que es coneix per *barraquisme vertical*.

4.2. La situació socioeconòmica

A la taula 16 veiem la distribució de la renda mitjana personal per barris i districtes, que en el cas de Sant Adrià coincideixen, és a dir, cada districte és un barri sencer.

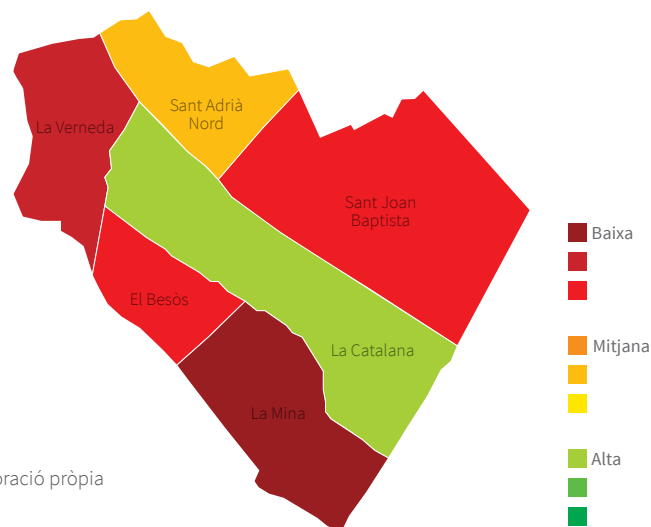
Com a Santa Coloma de Gramenet, hi ha una certa homogeneïtat, perquè no hi ha tanta desigualtat com a Badalona. Tanmateix, observem que el barri de la Mina i el de la Verneda són els més desfavorits, mentre que la Catalana presenta una renda alta (tot i que té poca població) i la de Sant Adrià Nord és mitjana. D'aquesta manera, l'RMP és baixa en tot el municipi, però pròxima a la mitjana.

Taula 16. Distribució per barris de la renda mitjana per persona

Districte	Barri	Població	RMP
1r	Sant Adrià Nord	10.287	12.108
2n	Sant Joan Baptista	9.175	10.847
3r	La Verneda	606	8.627
4t	La Catalana	934	13.403
5è	El Besòs	5.289	10.742
6è	La Mina	10.205	7.186
Total	Sant Adrià de Besòs	36.496	10.200

Font: INE, *Atlas de distribución de renta de los hogares* (2016)

Mapa 4. Distribució per barris de la renda mitjana per persona

Font: Elaboració pròpia

4.3. La situació sociolingüística

A la taula 17 veiem la CLA dels diferents barris del municipi.

Taula 17. CLA dels barris de Sant Adrià de Besòs

Districte	Barri	L'entén	El sap parlar	El sap llegir	El sap escriure	Total h. el 2011	Categoria
1r	Sant Adrià Nord	99%	76%	80%	55%	10.678	Mitjana
2n	Sant Joan Baptista	98%	71%	79%	52%	9.343	Mitjana
3r	La Verneda	96%	49%	53%	41%	392	Baixa
4t	La Catalana	-	-	-	-	..	-
5è	El Besòs	94%	55%	67%	35%	7.056	Baixa
6è	La Mina	85%	47%	57%	34%	5.748	Baixa
Total	Sant Adrià de Besòs	95%	64%	72%	46%	33.592	Baixa

Font: IDESCAT, *Cens lingüístic* (2011)

D'acord amb aquesta taula, comprovem que hi ha un cert equilibri entre les zones més castellanoparlants, de CLA baixa, i les de CLA mitjana. Encara que hi ha tres districtes de la primera i dos de la segona (el quart el 2011 no era prou poblat per tenir dades fiables, segons el cens lingüístic), hi ha més habitants que viuen en una zona de CLA mitjana, atès que el 1r i el 2n districtes inclouen més població que no pas els altres (sobretot el 3r, que és molt poc poblat). Així, un 60% de la població viu en un districte de CLA mitjana i un 40% en un de CLA baixa. Concloem, doncs, que el català no és gaire present en aquest municipi, atès que no hi ha cap zona de CLA alta i la CLA global del municipi és baixa.

A la taula 18 podem veure el nivell de competències de la població de Sant Adrià de Besòs segons el lloc de naixement.

Taula 18. Competències lingüístiques per origen de la població

Perfil	L'entén	El sap parlar	El sap llegir	El sap escriure	Total h. el 2011	Categoria
Nascut a Catalunya	98%	82%	85%	61%	21.841	Alta
Nascut a Espanya	88%	29%	44%	13%	8.050	Baixa
Nascut a l'estranger	91%	40%	58%	25%	3.701	Baixa
Total	95%	64%	72%	46%	33.592	Baixa

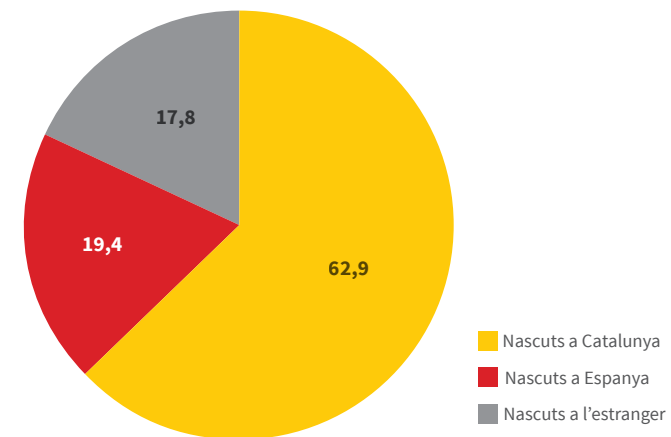
Font: IDESCAT, *Cens lingüístic* (2011)

La categoria de CLA és igual en els tres ítems que als municipis anteriors analitzats. El perfil de població nascuda a Espanya pràcticament no té competència escrita en català (el 13%), mentre que en el perfil de població que ha nascut a l'estranger, que representa una quarta part de la població, aquesta competència és molt més baixa de l'esperable, però és la més alta dels tres municipis analitzats. Destaquem que la competència d'entendre el català de la població estrangera és molt superior (91%) a la de Badalona (65%).

4.4. La immigració

Al gràfic 26 es poden veure els percentatges d'immigració d'origen espanyol i d'origen extracomunitari al 2019.

Gràfic 26. Població (%) de Sant Adrià de Besòs segons el lloc de naixement

Font: INE, *Estadística del padrón continuo* (2019)

Aquests percentatges són força semblants als de Badalona, perquè gairebé dos terços de la població és nascuda a Catalunya, mentre que la població estrangera i la nascuda a Espanya estan igualades, però al contrari del que passa a Badalona, a Sant Adrià no hi ha tanta diferència per barris. Ho podem veure a la taula 19.

Taula 19. Lloc de naixement de la població per barris

Districte	Barri	Nascuts a Catalunya	Nascuts a Espanya	Nascuts a l'estranger	Total h. el 2019
1r	Sant Adrià Nord	64%	19%	17%	10.371
2n	Sant Joan Baptista	67%	19%	14%	9.079
3r	La Verneda	60%	15%	25%	647
4t	La Catalana	66%	12%	22%	1.331
5è	El Besòs	48%	28%	24%	5.412
6è	La Mina	66%	17%	18%	10.257
Total	Sant Adrià de Besòs	63%	19%	18%	37.097

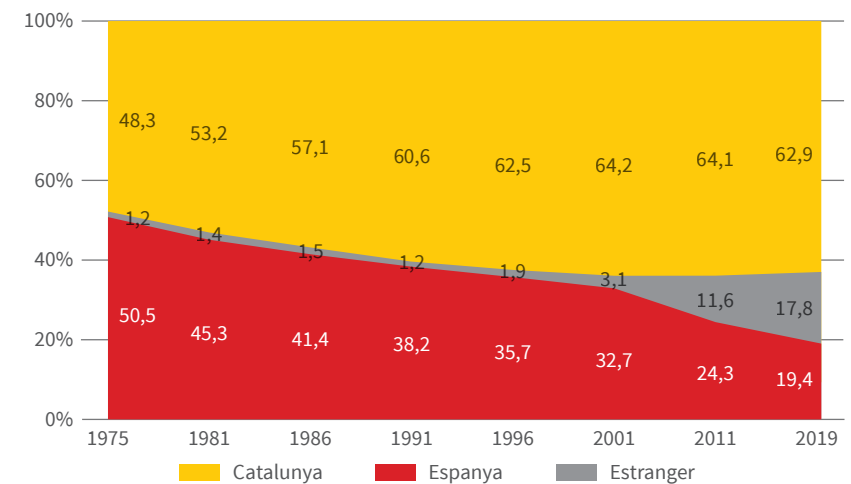
Font: IDESCAT, *Padró municipal d'habitants* (1975)

En efecte, l'únic barri que es desmarca de la mitjana del municipi és el del Besòs, que té menys de la meitat de la població nascuda a Catalunya, gairebé un 30% de població nascuda a Espanya i poc menys d'un quart d'estrangera.

4.4.1. La immigració d'origen espanyol

El gràfic 27 presenta l'evolució de la població segons el lloc de naixement des del 1975.

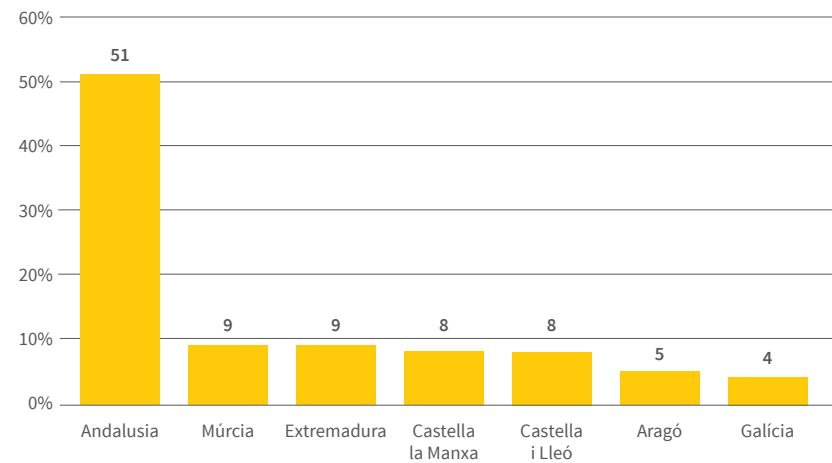
Gràfic 27. Evolució de la immigració

Font: IDESCAT, *Padró municipal d'habitants* (1975, 1981, 1986); IDESCAT, *Cens de població* (1991); IDESCAT, *Estadística de població* (1996); IDESCAT, a partir del cens de població i habitatges de l'INE (2001 i 2011); INE, *Estadística del padró continuo* (2019)

Tal com hem observat en els altres casos, al llarg dels més de quaranta anys del gràfic la població nascuda a Catalunya s'ha mantingut al voltant del 60% a partir del 1991, però el 1975 representava menys de la meitat de la població, mentre que la població nascuda a Espanya ha baixat d'una quantitat força alta (que als anys cinquanta devia ser encara més elevada), de més del 50% a menys del 20%. Però a partir del 2001 va pujar la població d'origen extracomunitari. Al gràfic 28 veiem les procedències per comunitats autònomes de la població d'origen espanyol el 1975.

Gràfic 28. Immigració d'origen espanyol el 1975

Font: IDESCAT, *Padró municipal d'habitants* (1975)

El 1975, les persones provinents d'Andalusia, Extremadura i Múrcia arribaven al 69%, més de dos terços (és un percentatge lleugerament inferior als altres municipis). El 25% provenia de les dues Castelles, Galícia i Aragó. I el 6%, de la resta. La població d'altres parts del domini lingüístic català és poc destacable. L'evolució per barris es pot veure a la taula 20.

D'acord amb la taula 20, el 1996 el barri del Besòs és el que té el percentatge més elevat de persones nascudes a Espanya, gairebé la meitat, mentre que la resta oscil·la entre el 30 i el 40%.

Taula 20. Evolució de la població immigrada d'origen espanyol per barris

Districte	Barri	Nascuts a Catalunya el 1996	Nascuts a Espanya el 1996	Nascuts a Espanya el 2019	Total h. el 2019
1r	Sant Adrià Nord	67%	30%	19%	10.371
2n	Sant Joan Baptista	64%	34%	19%	9.079
3r	La Verneda	59%	40%	15%	647
4t	La Catalana	63%	35%	12%	1.331
5è	El Besòs	50%	49%	28%	5.412
6è	La Mina	65%	34%	17%	10.257
Total	Sant Adrià del Besòs	62%	36%	19%	37.097

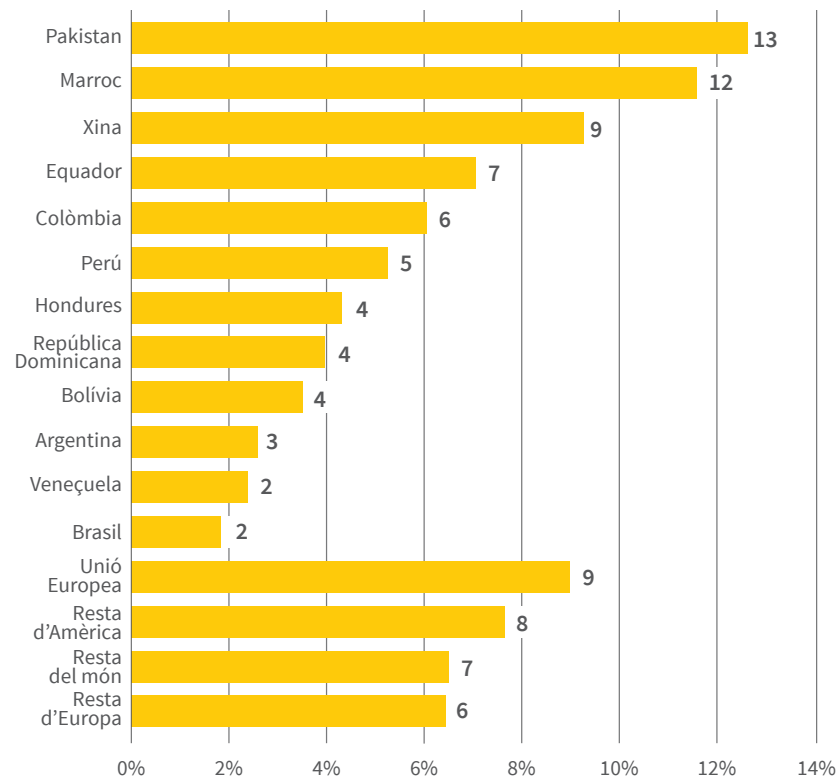
Font: IDESCAT, *Estadística de població* (1996); INE, *Estadística del padró continuo* (2019)

4.4.2. La immigració d'origen extracomunitari

Al gràfic 29 podem veure les procedències de la població nouvinguda del municipi.

Hi ha tres procedències majoritàries, que sumades arriben a un terç. Igual que a Badalona, la pakistanesa és la més present, seguida de la marroquina, i la tercera és la xinesa. En menor mesura hi ha l'Equador, Colòmbia i Perú, que sumades a les altres són més de la meitat d'aquesta població. Una bona colla de països de Llatinoamèrica els segueixen, de manera que les persones provinents d'aquest continent són el 45%.

Gràfic 29. Procedències de la població nouvinguda d'origen extracomunitari

Font: INE, *Estadística del padrón continuo* (2019)

A la taula 21 veiem la quantitat de persones nouvingudes que hi ha a cada barri i les procedències majoritàries de cadascun.

Taula 21. Població nouvinguda d'origen extracomunitari per barris

Districte	Barri	Nascuts a l'es-tranger	Primera procedència	Segona procedència	Tercera procedència	Total h. a 2019
1r	Sant Adrià Nord	17%	Pakistan: 208 (12%)	Marroc: 194 (11%)	Xina: 196 (9%)	10.371
2n	Sant Joan Baptista	14%	Marroc: 192 (15%)	Pakistan: 97 (8%)	Xina: 97 (8%)	9.079
3r	La Verneda	25%	Pakistan: 34 (21%)	Xina: 16 (10%)	República Dominicana: 8 (5%)	647
4t	La Catalana	22%	Xina: 73 (25%)	Marroc: 27 (9%)	Veneçuela: 27 (9%)	1.331
5è	El Besòs	24%	Equador: 167 (13%)	Colòmbia: 139 (11%)	Pakistan: 120 (9%)	5.412
6è	La Mina	18%	Pakistan: 369 (20%)	Marroc: 279 (15%)	Xina: 228 (13%)	10.257
Total	Sant Adrià del Besòs	18%	Pakistan: 832 (13%)	Marroc: 761 (12%)	Xina: 609 (9%)	37.097

Font: INE, *Estadística del padrón continuo* (2019)

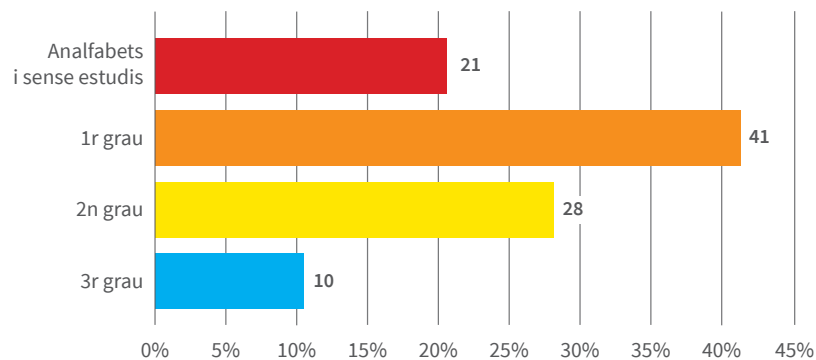
Al 1r, al 3r i al 6è la població principal és la pakistanesa, per bé que no hi ha percentatges que destaquin respecte dels altres. Al 2n veiem que el Marroc té força representació, mentre que al 4t (que és poc poblat) destaca la Xina. En canvi, al barri del Besòs trobem majoritàriament població llatinoamericana, atès que la primera i la segona procedències són l'Equador i Colòmbia, que no són presents a la classificació dels altres barris.

4.5. El nivell d'estudis

Passem a veure el nivell d'estudis de la població de Sant Adrià en general. Destaquem que en aquest cas disposem de dades més actualitzades, del 2019, a partir de l'*Anuari de població 2019* de Sant Adrià de Besòs. Tanmateix, cal tenir en compte que la divisió és una mica diferent respecte de la de l'INE, que és la que hem fet servir a 2.5 i 3.5.

Les categories corresponents a estudis de 3r grau i a analfabets i sense estudis no canvien, però la categoria d'estudis de 1r grau està integrada per la primària però també per l'ESO, el Batxillerat elemental, l'EGB, els cicles formatius de grau mitjà i l'FP1. La categoria de 2n grau, doncs, són les persones que tenen el Batxillerat superior, el BUP, l'FP2 i els cicles formatius de grau superior. Podem suposar que amb aquesta divisió hi haurà molta més població amb estudis de 1r grau que no de 2n, com en els punts anteriors. Tanmateix, no és una diferència gaire significativa per al valor de les nostres dades perquè per veure el contrast entre el nivell socioeconòmic de cada zona ens fixem sobretot en la població analfabeta i sense estudis i la que té estudis de 3r grau. Vegeu el gràfic 30 de la població de Sant Adrià de Besòs.

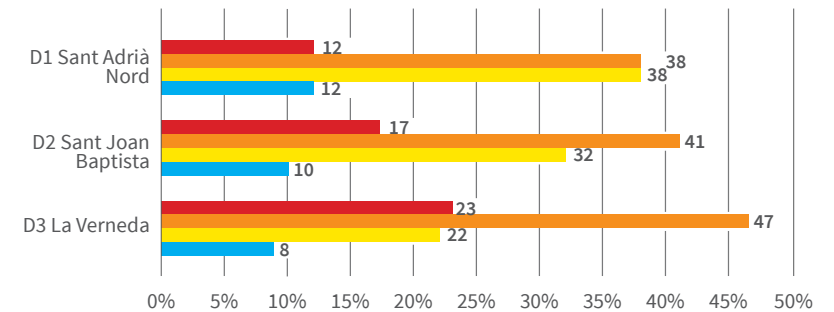
Gràfic 30. Nivell d'estudis de la població

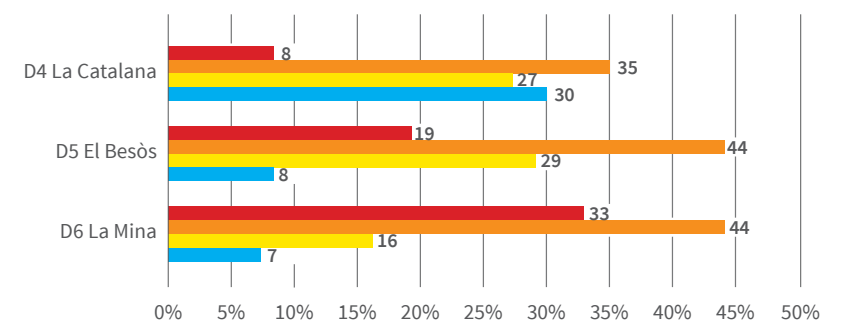
Font: Ajuntament de Sant Adrià de Besòs, *Anuari de població 2019*

Les persones analfabets i les que no tenen estudis superen amb força diferència les que tenen estudis de 3r grau (n'hi ha més del doble de les primers que de les segones), i entre les del primer tipus les dades són força més altes que a la resta de municipis que hem vist (cf. 2.5 i 3.5). Vegem-ho per barris (gràfics 31 i 32).

Gràfic 31. Nivell d'estudis de la població dels districtes 1r, 2n i 3r

Gràfic 32. Nivell d'estudis de la població dels districtes 4t, 5è i 6è

Es veu clar que el cas de la Mina destaca dels altres, perquè té un percentatge molt baix de persones amb estudis de 3r grau (un 7%) enfront dels que no tenen estudis i les persones analfabetes, que hi representen un terç de la població, cosa que n'apuja el percentatge global de la població, d'acord amb el gràfic 30. Aquest fet contrasta amb el districte 1r, el barri de Sant Adrià Nord, que és més equilibrat atès que presenta un 12% de la població d'aquesta condició enfront del 10% de la població amb d'estudis universitaris.

4.6. Conclusions sobre Sant Adrià de Besòs

A la taula 22 passem a resumir la informació més destacable del municipi per barris.

Taula 22. Resum de la informació per barris més destacats

Districte	Barri	RMP	% parla català	% escriu català	Nascuts a l'estranger	% sense estudis	% estudis 3r grau	Im. esp. 1996-2019	Primera nacionalitat	Total h. a 2019
1r	Sant Adrià Nord	12.108	76%	55%	17%	12%	12%	30%-19%	Pakistan	10.371
2n	Sant Joan Baptista	10.847	71%	52%	14%	17%	10%	34%-19%	Marroc	9.079
3r	La Verneda	8.627	49%	41%	25%	23%	9%	40%-15%	Pakistan	647
4t	La Catalana	13.403	-	-	22%	8%	30%	35%-12%	Xina	1.331
5è	El Besòs	10.742	55%	35%	24%	19%	8%	49%-28%	Equador	5.412
6è	La Mina	7.186	47%	34%	18%	33%	7%	34%-17%	Pakistan	10.257
Total	Sant Adrià de Besòs	10.200	76%	46%	18%	20%	10%	36%-19%	Pakistan	37.097

En aquest municipi no observem tanta desigualtat com a Badalona. Els indicadors més desfavorables s'observen especialment als barris de la Mina i del Besòs. El barri de la Verneda també presenta una situació particular, però té una població molt baixa.

Font: INE, *Estadística del padrón continuo* (2019, 2011); INE, *Atlas de distribución de renta de los hogares* (2016); IDESCAT, *Estadística de població* (1996); IDESCAT, *Cens lingüístic* (2011)

5. Conclusió

Després d'haver vist les dades dels tres municipis tenint en compte diversos àmbits, pretenem establir una comparació entre dos indicadors, el nivell econòmic i les dades de coneixements de català (que denoten una situació sociolingüística). En l'àmbit sociolingüístic, tal com demostra la taula 23, hi ha la coincidència següent: com més alta és la renda mitjana anual per persona més alts són els coneixements de català.

La coincidència és gairebé exacta en tots els municipis. En tots tres municipis tan sols hi ha un districte en què la diferència no és gaire destacable (no hi ha cap cas en què la renda mitjana anual sigui alta i la CLA sigui baixa, o viceversa). Concloem, doncs, que la hipòtesi que defensem és vàlida en el cas d'aquests tres municipis.

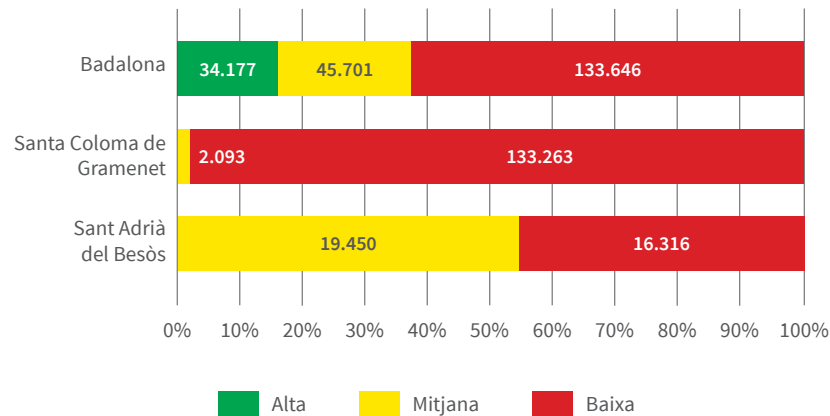
A continuació presentem la CLA dels diferents municipis examinats: Badalona, Santa Coloma de Gramenet i Sant Adrià de Besòs. Hem aplicat el criteri de la taula 4 a cadascun dels barris dels diferents municipis. Aleshores, hem considerat que el total d'habitants d'aquell barri pertanyien a la CLA corresponent (alta, mitjana o baixa).

Taula 23. Comparació d'RMP i CLA per districtes de Badalona, Santa Coloma de Gramenet i Sant Adrià de Besòs

Districte	RMP	CLA
Badalona		
1r	17.197	Alta
2n	12.575	Mitjana
3r	14.070	Mitjana
4t	12.353	Mitjana
5è	14.841	Alta
6è	10.886	Baixa
7è	10.282	Baixa
8è	10.770	Baixa
9è	8.979	Baixa
Santa Coloma de Gramenet		
1r	10.664	Baixa
2n	7.765	Baixa
3r	10.601	Baixa
4t	11.101	Baixa
5è	8.162	Baixa
6è	7.390	Baixa
Sant Adrià de Besòs		
1r	12.108	Mitjana
2n	10.847	Mitjana
3r	8.627	Baixa
4t	13.403	
5è	10.742	Baixa
6è	7.186	Baixa

Font: Elaboració pròpia a partir de: INE, *Atlas de distribución de renta de los hogares* (2016); IDESCAT, *Cens lingüístic* (2011)

Gràfic 33. CLA dels municipis de Badalona, Santa Coloma de Gramenet i Sant Adrià de Besòs

Font: IDESCAT, *Cens lingüístic* (2011)

D'acord amb aquest gràfic, Badalona és la que presenta una situació més heterogènia entre els diferents districtes de la ciutat, tot i que més de la meitat dels habitants viuen en un districte de CLA mitjana, en què es pressuposa un cert equilibri entre castellà i català. El segueixen els districtes amb CLA baixa, que és gairebé un terç de la població, i tan sols un 17% dels habitants viuen en una zona de CLA alta. En canvi, a Sant Adrià de Besòs només trobem dos tipus de CLA, la mitjana i la baixa, amb una lleugera diferència a favor de la primera. I, per acabar, Santa Coloma de Gramenet presenta una situació homogènia, tots els districtes tenen la CLA baixa, per la qual cosa pressuposem que la presència del català hi deu ser més aviat nul·la. A continuació, veurem amb més detall la situació de cada municipi.

Tanmateix, cal tenir en compte que tots tres municipis tenen un nombre d'habitants força diferent, atès que Badalona en té el doble que Santa Coloma de Gramenet, i Sant Adrià de Besòs té tres vegades menys habitants que aquest darrer municipi. Alhora, hem vist que la diferència dels indicadors entre barris dins un mateix nucli podien ser molt grans. A la taula 24 incloem els barris amb la situació més desfavorable de cada municipi, en què pretenem portar a terme l'actuació sociolingüística.

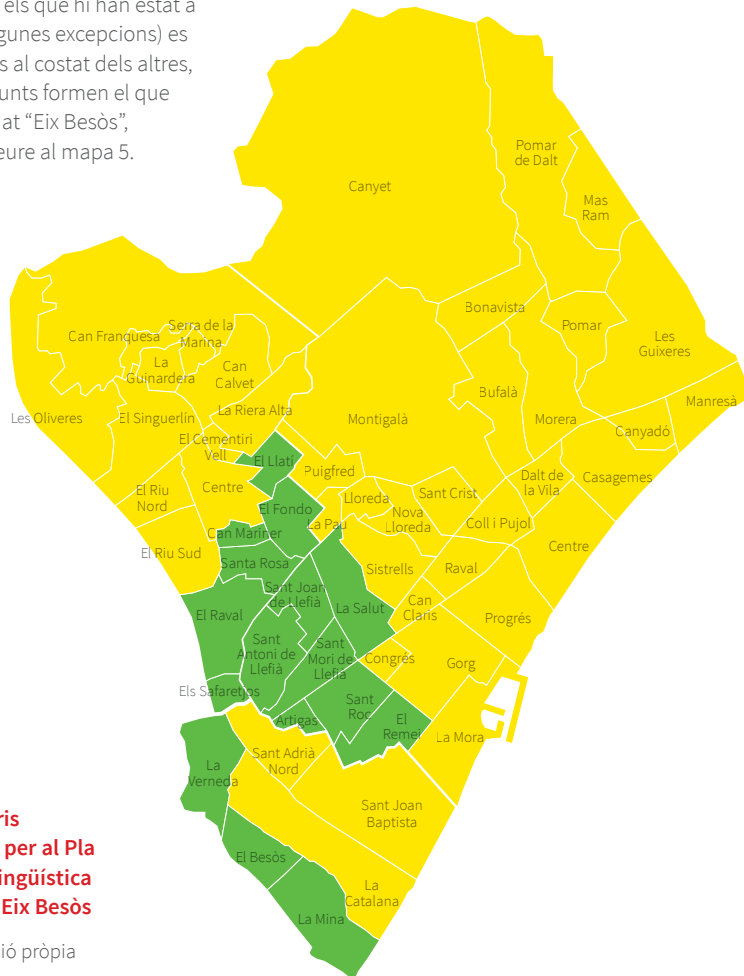
Veiem que la renda mitjana per persona als setze barris és inferior a 10.000 llevat de dos casos, Sant Mori de Llefià de Badalona, i el Besòs, a Sant Adrià de Besòs. Els barris amb les rendes més baixes són, per aquest ordre, Sant Roc, La Mina, el Fondo i la Salut. Els coneixements més baixos de català també es concentren, per aquest ordre, a Sant Roc, el Fondo, la Salut, el Remei i el Raval. Els percentatges d'immigració són força alts en general, representen més d'un terç de la població, un cop sumades les procedències d'origen espanyol i extracomunitari. Destaquen el Fondo i Artigues, que tenen un percentatge de població nouvinguda superior al 40%. Les procedències majoritàries són, amb força diferència, el Pakistan i el Marroc. Finalment, en tots els casos (menys a Artigues) el nombre de persones sense estudis és més elevat que el de la població amb estudis de 3r grau. En alguns casos la diferència és molt gran, com ara a la Mina, en què el 28% de la població no té estudis i tan sols un 7% té estudis de 3r grau.

Taula 24. Resum de la informació per barris més destacats de Badalona, Santa Coloma de Gramenet i Sant Adrià de Besòs

Districte	Barri	RMP	% parla català	% escriu català	Nascuts a l'estranger	% sense estudis	% estudis 3r grau	Im. esp. 1996-2019	Primera nacionalitat	Total h. a 2019
4t	La Salut	7.930	38%	29%	35%	10%	5%	43%-19%	Pakistan	18.166
	Sant Mori de Llefià	10.048	57%	42%	18%	11%	5%	41%-28%	Pakistan	18.048
	Sant Antoni de Llefià	9.784	52%	38%	26%	12%	7%	43%-24%	Pakistan	15.379
	Sant Joan de Llefià	9.225	49%	38%	21%	13%	5%	42%-24%	Pakistan	11.324
6è	El Remei	8.520	45%	27%	27%	9%	2%	29%-14%	Pakistan	1.052
	Artigas	8.375	40%	30%	40%	6%	8%	35%-15%	Pakistan	5.219
	Sant Roc	6.148	33%	22%	31%	16%	3%	35%-14%	Pakistan	11.070
Total	Badalona	11.170	62%	47%	17%	9%	11%	35%-20%	Pakistan	80.258
1r	Can Mariner	8.660	48%	36%	33%	13%	6%	50%-24%	Marroc	7.900
2n	El Llatí	9.081	50%	40%	26%	13%	9%	53%-26%	Marroc	8.986
5è	El Raval	8.013	41%	29%	34%	6%	5%	40%-19%	Marroc	8.063
	Santa Rosa	8.103	49%	33%	36%	11%	7%	41%-21%	Marroc	14.395
	Els Safaretjos	9.596	47%	31%	31%	9%	6%	47%-16%	Marroc	1.282
6è	El Fondo	7.393	43%	25%	47%	16%	6%	47%-18%	Xina	16.717
Total	Santa Coloma de Gramenet	9.666	51%	37%	25%	12%	8%	44%-24%	Marroc	57.343
3r	La Verneda	8.627	49%	41%	25%	20%	9%	40%-15%	Pakistan	647
5è	El Besòs	10.742	55%	35%	24%	18%	8%	49%-28%	Equador	5.412
6è	La Mina	7.186	47%	34%	18%	28%	7%	34%-17%	Pakistan	10.257
Total	Sant Adrià de Besòs	10.200	76%	46%	18%	18%	10%	36%-19%	Pakistan	16.316
Total d'habitants inclosos al Pla de l'Eix Besòs										153.917

Font: INE, *Estadística del padrón continuo* (2019, 2011); INE, *Atlas de distribución de renta de los hogares* (2016); IDESCAT, *Estadística de població* (1996); IDESCAT, *Cens lingüístic* (2011)

Ja hem vist que hi ha barris que no han entrat a la selecció que presenten uns indicadors força desfavorables, com són alguns barris del districte 2n de Badalona o dels districtes 2n, 3r i 4t de Santa Coloma de Gramenet. És remarcable que tots els barris que hem seleccionat (i els que hi han estat a prop, amb algunes excepcions) es troben els uns al costat dels altres, és a dir, tots junts formen el que hem anomenat "Eix Besòs", com es pot veure al mapa 5.

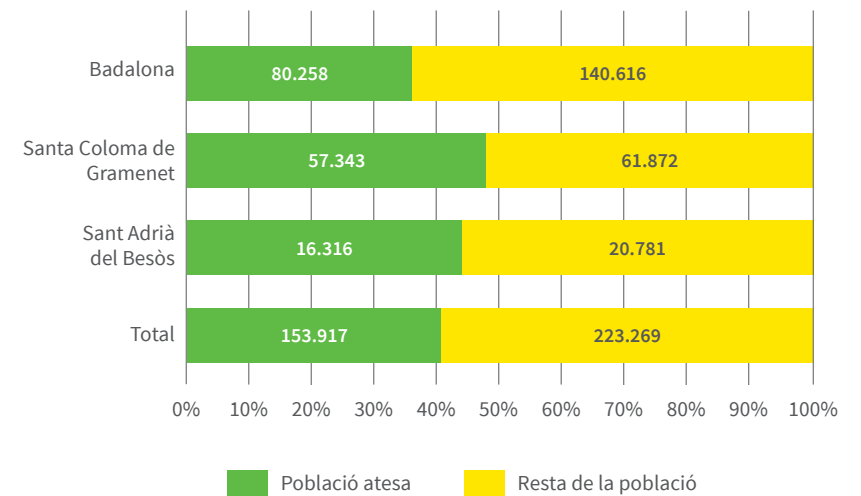

Mapa 5. Barris seleccionats per al Pla d'Actuació Lingüística Integral de l'Eix Besòs

Font: Elaboració pròpia

Al gràfic 34 veiem la distribució de la població que hem fixat com a objectiu en els tres municipis.

Gràfic 34. Població (%) atesa al Pla d'Actuació Lingüística Integral de l'Eix Besòs

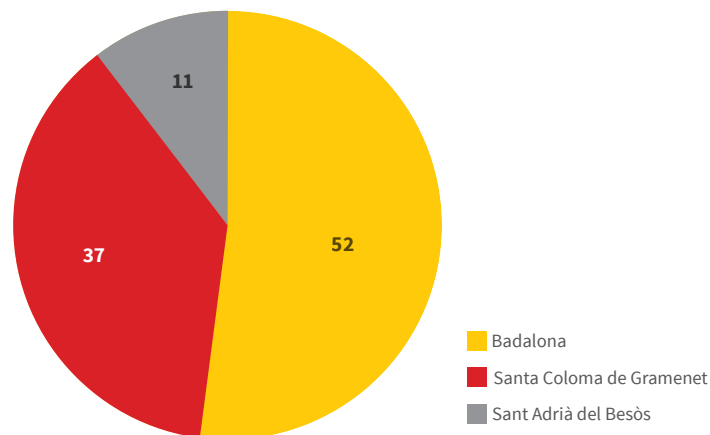

Font: Elaboració pròpia

Es pot veure que la proporció és bastant semblant als tres municipis. De mitjana, s'ateny el 40% de la població d'aquests tres municipis, és a dir, 153.917 persones del total de 377.186. Considerem que aquesta quantitat de persones presenten un quadre socioeconòmic desfavorable i que amb el català poden tenir més oportunitats de prosperar.

En el gràfic 35 es poden veure les proporcions per municipis del nombre d'habitants que s'inclouen en el pla.

Gràfic 35. Distribució de la població (%) en el pla

Font: Elaboració pròpia

Es pot veure que poc més de la meitat de la població que pretenem atendre es concentra a Badalona, més d'un terç a Santa Coloma de Gramenet i tan sols un 11% a Sant Adrià de Besòs.

6. Referències bibliogràfiques

Abras Pou, M.; Carreras García, M.; Nieto Sabater, M. D. (2000). "Badalona, segle xx: els barris". *Carrer dels Arbres. Revista anuari del Museu de Badalona*. 11. 65-88.
En línia a <<https://ja.cat/ReQ3g>> (consulta: 09/03/2021).

Ajuntament de Sant Adrià de Besòs. (2019). *Anuari de població 2019*. Sant Adrià de Besòs.

Galindo, M. (2000). *Les llengües a l'hora del pati. Usos lingüístics en les converses dels infants de primària a Catalunya*. 2005. Barcelona: Universitat de Barcelona.
En línia a <<https://ja.cat/1JAF1>> (consulta: 09/03/2021).

Galindo, M.; Vila, F. X. 2009. "Els factors explicatius dels usos lingüístics informals entre l'alumnat català: llengua inicial, xarxes socials, competència i llengua vehicular d'ensenyament". *Noves, SL: Revista de Sociolingüística*. Hivern de 2019.
En línia a <<https://ja.cat/1JEhB>> (consulta: 09/03/2021).

Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT). *Enquesta demogràfica 2007*.
En línia a <<https://ja.cat/n8eUJ>> (consulta: 09/03/2021).

Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT). 2016 (darrera actualització). *Cens de població i habitatges 1975-2011*. "Població de 2 anys i més segons coneixement del català".
En línia a <<https://ja.cat/nDFIK>> (consulta: 09/03/2021).

Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT). 2020. *Padró municipal d'habitants*. "Població a 1 de gener. Per lloc de naixement, sexe i edat".
En línia a <<https://ja.cat/DZolJ>> (consulta: 09/03/2021).

Institut Nacional d'Estadística (INE). *Estadística del padró continuo a 1 de enero de 2019*.
En línia a <<https://ja.cat/qkOKR>> (consulta 07/03/2021)

Instituto Nacional de Estadística (INE). (2016). *Atlas de distribución de renta de los hogares*.
En línia a <<https://ja.cat/NcuRW>> (consulta: 09/03/2021)

Vila, F. X.; Vial, S. (2003). "Models lingüístics escolars i usos entre iguals: alguns resultats des de Catalunya". Dins Perera, J. (ed.). *Plurilingüisme i educació: els reptes del segle XXI*. Ensenyar llengües en la diversitat i per a la diversitat. Barcelona: Institut de Ciències de l'Educació, Universitat de Barcelona. 207-226.

PLATA
FORMA
PER LA
LLENGUA

L'ONG del català

Amb la col·laboració de:

**Generalitat
de Catalunya**

Plataforma per la Llengua
C/ Sant Honorat, 7. Principal 1a
08002 Barcelona
Tel.: 93 321 18 03
info@plataforma-llengua.cat
www.plataforma-llengua.cat